

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMÁNSKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Hrabětová

Množné číslo substantiv v současné španělštině

Plural Forms of Nouns in Contemporary Spanish

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Čermák Ph.D.

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Michaela Hrabětová

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. GRAMATICKÁ KATEGORIE ČÍSLA	7
2.1. Rozdíly mezi kategorií rodu a kategorií čísla	7
2.2. Morfém plurálu a jeho historický vývoj	10
2.3. Morfosyntax a sémantika kategorie čísla	13
2.3.1. Základní rozlišení	13
2.3.2. Jednotné a množné číslo vlastních jmen	15
3. FORMÁLNÍ PROSTŘEDKY TVORBY MNOŽNÉHO ČÍSLA	17
3.1. Plurál podstatných jmen španělskému pravopisu přizpůsobených	17
3.1.1. Substantiva končící na samohlásku	17
3.1.2. Substantiva končící na souhlásku	19
3.2. Plurál podstatných jmen převzatých	20
3.2.1. Substantiva latinská	22
3.2.2. Substantiva převzatá z dalších jazyků	24
3.3. Plurál kompozit	27
3.4. Plurál vlastních jmen	30
3.4.1. Plurál křestních jmen	30
3.4.2. Plurál příjmení	31
3.4.3. Plurál značek	32
3.5. Plurál zkratkových slov, zkratek, akronymů apod.	32
3.5.1. Plurál zkratek	32
3.5.2. Plurál zkratkových slov	33
3.5.3. Plurál akronymů a siglas	33
3.5.4. Plurál symbolů a značek	34
4. ANALÝZA KORPUSU RAE	35
4.1. Substantiva končící na samohlásku	35
4.2. Substantiva končící na souhlásku	37
4.2.1. Substantiva latinská	37
4.2.2. Substantiva převzatá z dalších jazyků	38
5. ZÁVĚR	40

6.	RESUMEN - EL NÚMERO PLURAL DE LOS SUSTANTIVOS EN EL ESPAÑOL ACTUAL.....	44
7.	RESUMÉ - NOUN PLURAL FORMS IN CONTEMPORARY SPANISH.....	49
8.	RESUMÉ - MNOŽNÉ ČÍSLO SUBSTANTIV V SOUČASNÉ ŠPANĚLŠTINĚ.....	50
9.	BIBLIOGRAFIE.....	51

1. ÚVOD

V následující práci se budeme zabývat problematikou množného čísla substantiv ve španělštině. Substantivum, jako jeden ze základních slovních druhů, vstupuje do naprosté většiny výpovědí. Spolu se slovesem také nejčastěji tvoří základní skladební dvojici – podmět a přísudek. Z těchto důvodů je tedy poměrně důležité, aby mluvčí byl schopen jej správně používat, s čímž souvisí také správná tvorba jejich plurálu.

V gramatikách španělského jazyka ani v učebnicích španělštiny nebývá oproti jiným tématům otázce množného čísla substantiv věnováno příliš mnoho prostoru. Přesto ale rodilí mluvčí i studenti španělštiny narazí při studiu jazyka i při jeho praktickém užití na situace, kdy nemusí být úplně jasné, jakým způsobem se plurál daného substantiva tvoří. Z praktického hlediska by tato práce mohla sloužit jako přehled plurálových tvarů problematických substantiv. Především se ale v následujících kapitolách zaměříme na číslo substantiv jako základní gramatickou kategorii. Spolu s kategorií čísla tvoří základní morfologickou charakteristiku podstatných jmen. Shrneme jejich společné rysy, ale také rysy, ve kterých se rod a číslo od sebe liší. Zmíníme se také krátce o historickém vývoji plurálového morfému od latiny k současné španělštině. Kapitulu obecného pojednání o kategorii čísla zakončíme shrnutím významových odlišností, které s sebou použití plurálu nese. V tomto oddílu o významových odlišnostech spjatých s užitím množného čísla budeme vycházet především z knihy *Gramática descriptiva de la lengua española* od autorů I. Bosque a V. Demonte a také z nedávno vydané *Mluvnice současné španělštiny* od B. Zavadila a P. Čermáka.

Největší část práce budeme věnovat popisu aktuální normy pro systém množného čísla substantiv. Za stěžejní dílo této části považujeme nejnovější gramatiku Španělské královské akademie z roku 2010 – *Nueva gramática de la lengua española*, která se jako jedna z prvních gramatik španělštiny snaží postihnout jak španělštinu poloostrovní, tak jednotlivé americké varianty. V případě, že se publikace využité pro tuto kapitolu budou v předpisech užití určitých plurálových forem substantiv rozcházet, budeme se řídit výše zmíněnou nejnovější gramatikou z důvodu, že se jedná o nejaktuálnější dílo využitelné pro námi popisovanou problematiku. Kapitulu popisující formální prostředky tvorby plurálu uvedeme substantivy již naprosto asimilovanými ve španělském jazykovém systému, na kterých si ukážeme základní způsoby tvorby

množného čísla. Poté se budeme již věnovat případům substantiv přejatých, která si zachovala určité charakteristiky původního jazyka, a tak je u nich tvorba plurálu problematičtější – nejčastěji se jedná o substantiva latinská, francouzská a nejnověji také anglická. Samostatné oddíly shrnou zásady pro plurál kompozit, vlastních jmen, zkratk, zkratkových slov a akronymů.

V poslední části práce se pokusíme prostřednictvím analýzy materiálů španělského jazykového korpusu CREA (*Corpus de Referencia del Español Actual*) zjistit reálnou situaci v současném jazyce ohledně tvorby množného čísla substantiv a tato fakta konfrontovat s předcházející teoretickou částí práce.

2. GRAMATICKÁ KATEGORIE ČÍSLA

Gramatická kategorie čísla je spolu s kategorií rodu jednou ze základních morfologických charakteristik podstatných jmen. Pomocí této kategorie podstatná jména reflektují ve svých formách vztah k množství. Jako většina gramatických kategorií je i kategorie čísla odrazem reality, v tomto případě reálně vnímaného rozlišení kvantity substantiv. Stejně jako kategorie rodu, která je vázána na ontologickou opozici rodu přirozeného (rod mužský, rod ženský a rod střední), je i kategorie čísla vyjádřením ontologické skutečnosti, v tomto případě kategorie kvantity, čímž vytváří protiklad jednotlivina – množství¹. Za těchto podmínek je tedy jasný významový rozdíl mezi podstatným jménem použitým ve tvaru singuláru a ve tvaru plurálu (např. opozice *mesa – mesas, casa – casas* etc.).

Vlastností odlišovat za pomoci kategorie čísla kvantitu disponují ze slovních druhů ve španělštině podstatná jména a zájmena. U přídavných jmen, sloves či členů je také možné mluvit o kategorii čísla. Nicméně v těchto případech je užití singuláru/plurálu vyjádřením jejich gramatické shody s podstatnými jmény a zájmeny. A tedy ve slovním spojení *los preciosos cuadros barrocos* podstatné jméno *cuadros* svým tvarem v plurálu určuje pro zbylá použitá slova, v jaké formě mají vystupovat, aby zachovala shodu v čísle. Stejným způsobem i ve větě *las chicas vinieron cansadas* se člen *las*, sloveso *vinieron* i přídavné jméno *cansadas* přizpůsobují svým gramatickým číslem substantivu *chicas*, které je nositelem informace o kvantitě vyjadřované skutečnosti².

2.1. ROZDÍLY MEZI KATEGORIÍ RODU A KATEGORIÍ ČÍSLA

Na rozdíl od kategorie rodu, kategorie čísla je snadněji rozpoznatelná již ze samostatného tvaru substantiva.

¹ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 155.

² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, s. 128.

Tvar množného čísla není obvykle třeba přiřazovat ke každému substantivu individuálně, což u kategorie rodu neplatí³. Proto se ve slovnících tvary množného čísla substantiv vyskytují pouze u problematických případů, zatímco uvedený gramatický rod daného podstatného jména je jednou ze základních součástí slovníkového hesla. Výše zmíněné pravidlo o rozpoznatelnosti plurálu ale samozřejmě neplatí stoprocentně, což je patrné na mnohých tvarech paroxyton a proparoxyton zakončených na *-s*, *-x*, u kterých se opozice singulár/plurál neutralizuje (např.: *el lunes/los lunes, la crisis/las crisis, el clímax/los clímax* etc.). Nicméně členy, přídavná jména či zájmena tvořící s takovými slovy nominální syntagma zachovávají shodu v čísle. Tímto způsobem je tedy možné rozpoznat, jestli se jedná u příslušného podstatného jména o tvar singuláru či plurálu⁴. Substantiva, až na několik výjimek, mohou zaujímat jak tvar singuláru, tak plurálu, tedy mluvčí obvykle rozhoduje o tvaru použitého substantiva na základě svého rozhodnutí, lépe řečeno na základě reality, o které mluví, na rozdíl od kategorie rodu, která je pevně přiřazena danému substantivu a mluvčí tuto skutečnost musí respektovat.

Oproti kategorii rodu je ve španělštině spolehlivým ukazatelem čísla i tvar členu daného substantiva: *la casa – las casas, el lunes – los lunes, el atlas – los atlas*. Naproti tomu rozlišení rodu dle použitého členu je podstatně méně spolehlivé: *el agua, el aula, el hambre*.

I přes silnější provázanost kategorie čísla než kategorie rodu na ontologický základ je možné narazit na případy, kdy významová pluralita je vyjádřena singulárem (jedná se o tzv. *singularia tantum*, např. *el follaje, el profesorado, el estudiantado*) nebo naopak, kdy významová singularita je vyjádřena plurálem (jedná se o tzv. *pluralia tantum*, např. *las enaguas, los celos, los trébedes* etc.)⁵. Jako případ speciální, který se vymyká obvyklým pravidlům, je možné uvést španělské slovo *esposas* (česky: pouta). Ve větě *Al preso le colocaron unas esposas en las muñecas* slovo *unas esposas/pouta* vyjadřuje jeden jediný objekt, který sice je složen ze dvou částí, ale i přesto je považován za jednotlivinu.

³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, s. 129.

⁴ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 155.

⁵ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 155.

Ale ve větě *Al preso le colocaron unas esposas en las muñecas y en los pies* se již mluví o dvou objektech, o faktu, že zajatec měl dvojce pouta, jedny na rukou a druhé na nohou, a i přesto je použit stejný tvar (*las esposas*) jako v předchozí větě, ve které se odkazovalo na jeden kus. Zároveň ani není možné použít v první větě slovo *esposa*, protože v singuláru toto slovo přijímá naprosto odlišný význam, a to význam „manželka/žena“ a nikoliv „jedny pouta“⁶.

Nesoulad v čísle mezi realitou a jejím jazykovým vyjádřením je možné nalézt i v případech tzv. majestátního plurálu, ve španělštině *plural mayestático*. Jedná se o situaci, kdy mluvčí pro svou vlastní osobu používá první osobu množného čísla slovesa a příslušných zájmen. Ve španělštině bývá použito zájmeno *nos* místo obvyklého zájmena první osoby plurálu *nosotros*. Účelem tohoto jazykového prostředku je zdůraznění výjimečnosti, vysokého společenského postavení nebo moci mluvčího. Velmi podobným příkladem je i použití tzv. autorského plurálu, příp. plurálu skromnosti, jímž se autor textu (obvykle textu psaného) ztotožňuje s adresátem.

I ze syntaktického hlediska existuje rozdíl mezi rodem a číslem, a to především v případě syntaktických asymetrií. Je přípustné vytvořit konstrukci *la hija de Ana y las de Luisa*, přestože je slučovacím poměrem spojen singulár s plurálem. Oproti tomu spojit slučovacím poměrem rod mužský a rod ženský za vypuštění substantiva není možné, a tedy konstrukce *el hijo de Ana y la de Luisa* je gramaticky nepřipustná.

Jak již bylo řečeno, gramatická kategorie čísla je stejně jako kategorie rodu vázána ve většině případů na mluvčími vnímanou a interpretovanou realitu. Je ovšem nutno podotknout, že ze tří gramatických rodů, které ve španělštině existují, pouze slova rodu mužského a ženského mohou vystupovat ve formě plurálu. Slova středního rodu nejsou schopna této modifikace. Z tohoto důvodu ve španělštině nemůžeme narazit na množný tvar slov, jakými jsou: *ello, esto, eso, aquello, qué, nada* atd. Dále také *lo* použité ve funkci členu středního rodu (*lo malo*) nebo ve funkci zájmena (*Quería venir, pero no se lo permitieron.*) se vyskytuje pouze v jednotném čísle. V množném čísle se nevyskytují ani

⁶ RODRÍGUEZ GUZMÁN, Juan Pedro (2005): *Gramática gráfica al juampedrino modo*. Barcelona : Carena, s. 181.

slova jako *alguien, nadie, cada*. V těchto případech ale Real Academia Española ve své gramatice z roku 2010 upozorňuje na existující lidové a dialektální tvary *nadies* a *naides*⁷, které se opravdu v korpusu CREA vyskytují a to jak v dokumentech ze Španělska, tak z Latinské Ameriky.

2.2. MORFÉM PLURÁLU A JEHO HISTORICKÝ VÝVOJ

System číselné flexe podstatného jména ve španělštině je poměrně jednotný a koherentní. K jeho uspořádanosti přispívá fakt, že postihuje stejným způsobem naprostou většinu substantiv⁸.

Opozice singulár – plurál je formálně poměrně snadno rozpoznatelná. V případě, že se nejedná o výjimky a nepravidelnosti, singulár nenese žádný exponent čísla, zatímco u plurálu existují varianty:

-s: *las casas, los bosques etc.*

-es: *los árboles, los dioses etc.*

-0: *los lunes, los déficit etc.*

Španělština, jako ostatně všechny románské jazyky, se vyvinula z latiny, ve které se pro rozlišení opozice singulár – plurál používaly různé koncovky, které byly ovšem neodlučně spjaté s pádovým skloňováním podstatných jmen. Navíc tyto koncovky se lišily v závislosti, do jaké třídy dané substantivum patřilo. Tento fakt způsobil, že se propojovaly dvě rozdílné gramatické kategorie s několika jmennými třídami, čímž vznikalo značné množství koncovek substantiv v plurálu.

Postupem času koncovka –s akuzativu plurálu, jednoho z nejvíce užívaných latinských pádů, kontaminovala i další pády, takže v pozdní latině je možné se setkat s formami nominativu *rosas* místo *rosae* nebo *dominos* místo *domini*. Tím se ještě ve větší

⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, s. 129.

⁸ BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta (eds.) (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid : Espasa Calpe, s. 4884.

míře objevoval exponent *-s* v plurálu, až nakonec po zániku pádové flexe iberorománština převzala koncovku *-s* za základní koncovku pro plurál.

homines > hombres

lupos > lobos

rosas > rosas

Zároveň u některých substantiv došlo k eliminaci koncové samohlásky, nejčastěji k apokopě koncového *-e* za souhláskou N, L, R, S, Z, D, a takto vznikla koncovka *-es* plurálu některých podstatných jmen.

arbores > árboles (árbol)

fines > fines (fin)

K takovému vypuštění koncové samohlásky ovšem nedošlo u slov zakončených na přízvučnou samohlásku. Tedy z tohoto důvodu až do dnešní doby existuje rozkolísanost formy plurálu určitých podstatných jmen (např. *esquíis / esquíes, jabalís/ jabalíes*). Dokonce jsou ze středověké kastilštiny dochovány doklady o preferenci forem *maravedís* nebo *marroquíis* před *maravedíes* a *marroquíes*⁹.

U substantiv zakončených na *-s* docházelo k následujícím procesům ve formování plurálu:

- **tzv. analogický plurál:** přidáním *-es* koncovky:

deus > dios – (pl.) dioses

- **tzv. analogický singulár:** původní koncovku singuláru *-s* přiřadit množnému číslu a v jednotném ji odebrat:

tempus > (pl.) tiempos – tiempo

corpus > (pl.) cuerpos - cuerpo

⁹ CANO AGUILAR, Rafael (2008): *El español a través del tiempo*. Madrid : Arco Libros, s. 119.

- nerozlišování mezi formami singuláru a plurálu; v dnešní době přetrvává převážně u kultismů

la crisis – las crisis

el brindis – los brindis

Z dalších případů je možné jmenovat tzv. nepravý singulár. Ukázkou může být slovo *metrópoli/metrópolis* nebo *génesi/génesis*¹⁰.

U substantiv zakončených na –y po samohlásce se původně připojovalo pouze –s, tak například *bueys, reys, leys*. Již ve 13. století začala převažovat varianta koncového –es, která tehdy ale kolísala mezi dvěma obměnami: *bueis* a *bueyes, reis* a *reyes*, aby nakonec (doloženo na opisu z Písně o Cidovi ze 14. století) zvítězila druhá možnost, tedy forma *buyes, leyes, reyes*, které se užívají i v dnešní španělštině.

Ve středověké kastilštině docházelo i k vývoji tvarů substantiv obsahujících palatální –ll-. Původně množným číslem od slova *piel* bylo *pielles* či *mil – milles*. Postupem času se tvary vyrovnaly a analogicky k singuláru vzniklo *pieles* či *miles*. Podobně se zachovala i slova jako *val – valles, cal – calles*, u nichž ale oproti předchozímu případu došlo k modifikaci tvaru singuláru dle plurálu, a tedy dnes se ve španělštině užívají tvary *valle* nebo *calle*. K takovéto symetrizaci forem ale nedošlo u všech slov, a proto existují v současné španělštině tvary jako *él – ellos, aquel – aquellos*¹¹.

Další zvláštnost, kterou si španělština zachovala z latiny je tzv. „plural polisémico“. Jedná se o mnohoznačnost plurálu. Tak slovo *los reyes*, může znamenat více než jednoho krále, ale také krále a královnu. Takovýchto případů existuje několik, z dalších například *los padres, los duques, los hijos, los hermanos* etc.¹². V latině jsou analogickými ukázkami podstatná jména *reges, fratres* či *fili*.

¹⁰URRUTIA CÁRDENAS, Hernán (1988): *Esquema de morfosintaxis histórica del español*. Bilbao : Universidad de Deusto, s. 65.

¹¹ ZAVADIL Bohumil (1998): *Vývoj španělského jazyka*. Praha : Karolinum, s. 28

¹² CANO AGUILAR, Rafael (2008): *El español a través del tiempo*. Madrid : Arco Libros, s. 119.

2.3. MORFOSYNTAX A SÉMANTIKA KATEGORIE ČÍSLA

2.3.1. ZÁKLADNÍ ROZLIŠENÍ

Kategorie čísla neslouží pouze k rozlišení opozice jednotlivina – množství, ale může přinášet i další významové odlišnosti. Autoři knihy *Gramática descriptiva de la lengua española*¹³ rozdělují substantiva do několika kategorií podle toho, jaký význam přináší jejich použití v plurálu. Dle jejich rozdělení se ve španělštině vyskytují následující typy podstatných jmen:

- a) tzv. PLURALIA TANTUM, která existují pouze ve formě plurálu, tedy nepřipouští variantu bez gramému plurálu, ani v případě, že pojmenovávají jednotlivinu (např.: *viveres, afueras, enseres, maitines*). Tento typ slov existoval již v latině (např.: *annales, nuptiae, manes*).
- b) tzv. SIGNULARIA TANTUM, která existují pouze ve formě singuláru (např.: *grima, salud, oeste, tez, caos*).
- c) podstatná jména POČITATELNÁ: opozice singulár – plurál vyjadřuje ontologickou opozici jednotlivina – množství (např.: *casa – casas, libro – libros*). Jejich množné číslo přímo vyjadřuje „počet větší než jedna“.

Pokud ale mluvčí chce použít dané substantivum pro označení skupiny či druhu či pokud chce zdůraznit jednotu dané skupiny, obvykle se přiklání k variantě singuláru (*el hombre es mortal*), pokud mu naopak záleží na upřesnění, že se jedná o sumarizaci více členů, použije plurál (*las águilas son aves impresionantes*).

- d) podstatná jména NEPOČITATELNÁ, u kterých dochází k významovým rozdílům v závislosti na použitém čísle. Vznikají opozice s rozdílným významem:

látka (obsah)	x	druh (třída)
<i>cerveza</i>		<i>cervezas</i>
<i>vino</i>		<i>vinos</i>

¹³ BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta (eds.) (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid : Espasa Calpe, s. 4885-4891.

<i>queso</i>		<i>quesos</i>
látka (obsah)	x	množství (míra)
<i>café</i>		<i>café</i> s
<i>cerveza</i>		<i>cervezas</i>
<i>pan</i>		<i>panes</i>
látka (obsah)	x	předmět
<i>jamón</i>		<i>jamónes</i>
<i>tiza</i>		<i>tizas</i>
<i>papel</i>		<i>papeles</i>

I počítatelná podstatná jména mohou pod vlivem čísla pozměňovat svůj význam, což dává za vznik významovým opozicím:

abstraktní	x	osoba
<i>belleza</i>		<i>bellezas</i>
<i>majestad</i>		<i>(Sus) Majestades</i>
<i>autoridad</i>		<i>autoridades</i>
abstraktní	x	událost nebo čin
<i>locura</i>		<i>locuras</i>
<i>verdad</i>		<i>verdades</i>
<i>alegría</i>		<i>alegrías</i>
<i>interés</i>		<i>intereses</i>

e) mají stejný význam v singuláru i plurálu:

<i>pantalón</i>	<i>x</i>	<i>pantalones</i>
<i>tijera</i>	<i>x</i>	<i>tijeras</i>
<i>tenaza</i>	<i>x</i>	<i>tenazas</i>
<i>gafa</i>	<i>x</i>	<i>gafas</i>

Obvyklejší bývá tvar plurálu, přičemž někteří autoři poukazují na větší hovorovost varianty v singuláru.

f) v singuláru i plurálu zachovávají stejný význam, pouze použití plurálu má větší expresivní účinek, mění významové zabarvení daného slova. Častým zástupcem

takovýchto slov jsou nepočítatelná abstraktní či kolektivní podstatná jména nebo zpodstatnělý infinitiv.

<i>agua</i>	<i>x</i>	<i>aguas</i>
<i>baba</i>	<i>x</i>	<i>babas</i>
<i>pesar</i>	<i>x</i>	<i>pesares</i>
<i>paz</i>	<i>x</i>	<i>paces</i>
<i>esperanza</i>	<i>x</i>	<i>esperanzas</i>
<i>gente</i>	<i>x</i>	<i>gentes</i>
<i>muchedumbre</i>	<i>x</i>	<i>muchedumbres</i>
<i>querer</i>	<i>x</i>	<i>quereres</i>

g) mění význam dle použité kategorie čísla

<i>belleza</i>	<i>x</i>	<i>bellezas</i>
<i>letra</i>	<i>x</i>	<i>letras</i>

Pokud jsou významové rozdíly mezi formou singuláru a plurálu opravdu podstatné, tak někteří autoři dokonce mluví i o homonymii daných slov, aby zdůraznili jejich významovou odlišnost.

<i>corte</i>	<i>x</i>	<i>cortes</i>
<i>celo</i>	<i>x</i>	<i>celos</i>
<i>esposa</i>	<i>x</i>	<i>esposas</i>
<i>grillo</i>	<i>x</i>	<i>grillos</i>
<i>parte</i>	<i>x</i>	<i>partes</i>

V určitých případech mohou do formy plurálu vstupovat i slovní druhy jinak neohebné, které samy o sobě nenesou kategorii čísla. Příkladem můžou být: *síes*, *noes*, *ayes*, *sus más y sus menos*, *sus te quiero*, *sus porqués* etc.).

2.3.2. JEDNOTNÉ A MNOŽNÉ ČÍSLO VLASTNÍCH JMEN

Primární funkcí vlastních jmen je odkazovat na určitý jedinečný, unikátní objekt, a proto obvykle vystupují ve formě singuláru. Nicméně z formálního hlediska je možné od nich vytvořit množné číslo na základě analogie s plurálem jmen obecných.

U křestních jmen, pokud odkazují na více jednotlivců se stejným jménem, přijímají množný tvar členu, a pokud to je morfologicky možné, také gramém plurálu (*los Enriques*, *las Marías*, *los Carlos*, *las Blancas*).

Příjmení ve formě plurálu se užívají pro označení dynastií a rodin, případně zástupců stejného příjmení, přičemž spisovný jazyk upřednostňuje kombinaci členu v plurálu s vlastním jménem ve tvaru singuláru (*los López, los Fernández*). I přes tento fakt jsou obvyklými tvary plurály *los Austrias, los Pizarros* atd. K pluralizaci vlastních jmen může docházet také, pokud došlo k významovému posunu směrem ke jménu obecnému, např. *los goyas, los óscars, los quijotes* atd.

U zeměpisných názvů se plurálem vyjadřuje, že se jedná o nějaké uskupení, nejčastěji ostrovů, hor atd. (*los Pirineos, los Alpes, las Canarias, las Baleares*).

Za určitých okolností je možné utvořit množné číslo substantiv vyjadřujících historická období nebo zeměpisná označení, která obvykle nesou pouze tvar singuláru pro zdůraznění jejich různorodosti, pro jejich rozlišení, aby mluvčí dal najevo, že má na mysli různá období, různá území, tak tedy např. *las Américas, las Españas, las Grecias, las Italias* atd.¹⁴

¹⁴ URRUTIA CÁRDENAS, Hernán (1988): *Esquema de morfosintaxis histórica del español*. Bilbao : Universidad de Deusto, 1988, s. 68-69

3. FORMÁLNÍ PROSTŘEDKY TVORBY MNOŽNÉHO ČÍSLA

Jak již bylo řečeno, ve španělštině je systém tvorby množného čísla značně pravidelný, a tak je možné se s nepravidelnostmi a odchylkami setkat především u podstatných jmen cizího původu. Tato slova, i přes svůj nešpanělský původ, přijímají španělské gramémy plurálu, což může být jak z pravopisného, tak z výslovnostního hlediska problematické. Komplikovaně může působit i tvorba množného čísla ze složených podstatných jmen, akronymů či zkratkových slov.

3.1. PLURÁL PODSTATNÝCH JMEN ŠPANĚLSKÉMU PRAVOPISU PŘIZPŮBENÝCH

Nejpravidelněji z hlediska tvorby plurálu se chovají podstatná jména původu španělského či španělskému systému přizpůsobená. Rodilým mluvčím obvykle nepůsobí problém tvar množného čísla vytvořit ani jej správně vyslovit.

Jak již bylo uvedeno, singulár ve španělštině nenese žádný exponent čísla, u plurálu existují 3 varianty exponentu, v závislosti na zakončení substantiva v singuláru či na dalších přidružených faktorech.

- gramém –s
- gramém –es
- gramém –0 či tzv. nulový exponent¹⁵

3.1.1. SUBSTANTIVA KONČÍCÍ NA SAMOHLÁSKU

Podstatná jména končící na nepřízvučnou samohlásku (i v diftonzích) přibírají -s:

¹⁵ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 155.

a: casas, sepias
e: calles, especies
i: guiris, cursis
o: caballos, milenios
u: tribus

Tomuto pravidlu podléhají také slova přejatá z angličtiny, u kterých se koncové *-y* přeměnilo vývojem na *-i* (*penaltis, derbis, punkis*).

U přízvučných samohlásek dochází k různým případům:

Gramatika RAE z roku 2010 uvádí, že většina slov končících na *-á, -é, -ó* přibírá v plurálu exponent *-s*.

á: mamás, sofás
é: cafés, pies
ó: capós, dominós

V dřívějších pracích se nicméně u některých slov uvádí i varianta *-es*, považovaná dnes za knižní (*dominoes, pachaes, rajaes*). Jedinými výjimkami jsou *faraloes* a *albalaes*, u kterých je forma s *-es* jedinou možnou.

Plurály jako *cafeses, sofases* nebo *pieses* jsou ve spisovném jazyce naprosto nepřijatelné, v hovorovém jazyce je ale možné se s nimi setkat.

Substantiva zakončená na *-í* nebo *-ú* mohou přijímat exponent *-s* či *-es*, jedná se o tzv. *plural doble*. V těchto případech je forma s *-es* považována za knižní, kdežto forma *-s* za hovorovější. Tím vznikají opozice:

esquís : esquies
bisturís : bisturies
maniquís : maniquies
jabalís : jabalies
tisús : tisúes
tabús : tabúes
tabús : tabúes

U podstatných jmen obyvatelských převažuje forma s *-es* (*isrealies, marroquíes, iranies*), přesto jsou ale oba dva tvary naprosto rovnocenné a gramaticky

správné. Naproti tomu podstatná jména užívaná především v mluveném jazyce nebo pocitována jako hovorovější ve většině případů přijímají pouze *-s* (*pirulís, gachís*).

Slovo *maravedí*, označující starou španělskou minci, připouští tři varianty plurálu: *maravedís, maravedíes a maravedises*. RAE doporučuje první dva tvary, jelikož forma *maravedises* by pro svou podobu s nepřipustnými plurály jako *sofases* či *cafeses* mohla být považována za nespisovnou. Stejnou variantnost je možné pozorovat i u substantiva *maní*, jež nabízí opět tři varianty plurálu: *manís, maníes a maníses*.

Zpodstatnělé částice *sí* a *no* tvoří plurály s exponentem *-es*, tedy *síes, noes*.

Stejně tak i názvy samohlásek přibírají v množném čísle *-es*: *aes, íes, oes, úes*. Výjimku tvoří samohláska *e*, jejíž plurál může být *ees* i *es*, druhou variantu RAE uvádí jako preferovanou. Oproti tomu názvy not/tónů, písmen a jednoslabičných podstatných jmen zakončených na samohlásku přibírají pouze *-s*: *la fe - las fes, el té - los tes, la be - las bes* (písmeno), *la si - las sis* (nota). Plurál od *uve doble* je *uves dobles* a pro *equis* (x) je neměnný.

Substantiva v singuláru zakončená na *-y* po samohlásce tradičně tvoří plurál přidáním *-es* (*reyes, leyes, bueyes, convoyes, bocoyes*). To znamená, že *-y* v plurálu vystupuje jako souhláska. Rozdílně se chovají z jiných jazyků přejatá slova přizpůsobená španělské formě, neboť u nich v plurálu si *-y* zachovává svůj vokalický ráz, tudíž se mění na *-i*, ke kterému se přidává pouze exponent *-s* (*jerséis, espráis, gais, yoqueis*). Dále je možné se setkat se slovy, která připouštějí obě dvě výše zmíněné varianty. Tak tedy je možné od slova *coy* psát *coyes* i *cois*, od *estay* tvořit *estayes* i *estais* nebo pro *guirigay* užívat *guirigayes* či *guirigáis*. V současnosti však existuje tendence preferovat formu s *-s*.

3.1.2. SUBSTANTIVA KONČÍCÍ NA SOUHLÁSKU

Substantiva končící na *-d, -z, -l, -r, -n*, tedy souhlásky typické pro španělský jazykový systém, přibírají *-es*: *céspedes, peces, meses, árboles, colores, panes*.

Jedinou komplikací mohou působit slova končící na *-z*, u kterých se v plurálu *-z* mění na *-c*: *peces, antifaces, cálices*.

Ve španělštině existují tři podstatná jména, u kterých se v plurálu mění postavení přízvuku: *carácter - caracteres, régimen - regímenes, espécimen - especímenes*.

Pouze několik málo podstatných jmen ve španělštině končí na *-j*. Španělština připouští pro množné číslo pouze exponent *-es*, jelikož spojení velární frikativy *j/ [x]* a koncového *-s* je výslovnostně problematické: *relojes*.

Některá paroxytona řeckého původu zůstávají v plurálu neměnná: *los asíndeton, los polisíndeton, los tetragrámaton*. Výjimkou z tohoto pravidla je slovo *hipérbaton*, které tvoří plurál *hipérbatos*.

Pro koncová *-s* a *-x* platí následující pravidla:

- Pokud stojí v přízvučné pozici, tak daná slova přibírají exponent *-es*:

s: toses, cipreses, países

x: faxes, boxes

Výjimku tvoří podstatné jméno *dux* v plurálu neměnné (*los dux*). Také složená slova s tvarem *-pies* (~chodidlo) zůstávají neměnná (*calientapiés, ciempiés, rodapiés* etc.), jelikož už v singuláru dané substantivum nese exponent množného čísla, a tak by přidání dalšího exponentu bylo redundantní a nespisovné.

- Pokud stojí v nepřízvučné slabice, v plurálu je dané substantivum neměnné:

s: lunes, crisis, oasis

x: tórax, clímax. dúplex

Zda se jedná o tvar singuláru či plurálu je u těchto slov možné rozpoznat jen z kontextu, tedy dle použitého členu, zájmena, přídavného jména atd.

Stejným pravidlem se řídí i substantiva zakončená na *-as*, většinou expresivního, často až despektivního zabarvení: *gilipollas, calzonazos, bocazas, manazas*.

3.2. PLURÁL PODSTATNÝCH JMEN PŘEVZATÝCH

Z důvodu stále většího propojení jednotlivých zemí, užšího kontaktu mezi nimi, vlivem časté komunikace, rychlým rozvojem informačních technologií a mimo jiné i díky neustálému působení médií na současnou společnost, u naprosté většiny jazyků dochází ve velké míře k přejímání nových slov. Tato situace platí i pro současnou španělštinu. Ani v dřívějších dobách tomu nebylo jinak, jazyky se i tehdy navzájem ovlivňovaly, ale rychlost takovýchto procesů byla nesrovnatelná s tou dnešní. Zároveň se i

mnoho původně přejatých slov stihlo během své existence jazyka, který je přejal, morfologicky více či méně přizpůsobit, takže už ani nemusí být vnímána jako cizí, nebo alespoň nepůsobí větší problémy.

Jako doklad historického přejímání slov z jiných jazyků mohou být ve španělštině uvedena například podstatná jména přejatá z latiny či řečtiny (*currículum, ultimátum, corpus, ratio*). Postupem doby byla španělština ovlivněna dalšími jazyky: z počátku indiánskými jazyky v amerických koloniích, dále francouzštinou, němčinou či italštinou. Ovšem nejvíce přejatých slov v současnosti pochází z angličtiny. Ta jako absolutně nejrozšířenější dorozumivací jazyk i jako jazyk moderních technologií ovlivňuje ve velké míře většinu světových jazyků, včetně španělštiny. Přejímání slov z angličtiny v původním tvaru je pro španělštinu ztíženo značně odlišnými fonetickými systémy těchto dvou jazyků.

Míra začlenění daného slova do španělštiny je klíčovým faktorem ovlivňujícím způsob, jakým bude tvořen plurál. To závisí jak na morfologické adaptaci na španělský jazykový systém, tak i subjektivním pocitem mluvčích, jak silně pocítují cizost daného slova. Obecně se dá říci, že slova vnímaná jako výrazně cizí přibírají v plurálu exponent *-s* (*gongs, tests, icebergs, records, chips*), slova ve španělštině zdomácnělá přibírají *-es* (*álbumes, clubes, másteres, cócteles, líderes*)¹⁶. Je možné se setkat i se substantivy, u kterých plurál kolísá mezi plurálem identickým s plurálem v jazyce, ze kterého pocházejí, a plurálem přizpůsobeným španělskému systému. V některých případech jsou oba dva tvary vnímány jako rovnocenné (*clubs - clubes*), u dalších je doporučována varianta se španělským exponentem *-es* (*fans - fanes*).

Speciálním typem slov jsou tzv. *extranjerismos crudos*, jež si uchovávají formu i výslovnost původního jazyka, a ve španělštině tvoří plurál dle pravidel jazyka, z kterého pocházejí. Například německé slovo *lied* (píseň) má plurál *lieder*, od *land* (země) je plurál *länder* nebo anglická slova *man* a *woman* ve španělštině se v plurálu chovají stejně jako v angličtině, tedy jejich plurál je *men* a *women*. Dalšími příklady jsou *best-sellers* nebo *flash-backs*.

¹⁶ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 156.

Jednou z nedávných přejímek do španělštiny (ale i do dalších jazyků) je slovo *talibán* převzaté z perštiny, ve které je plurálem od slova *talib* (=student). Do většiny světových jazyků ovšem byla převzata forma množného čísla s významem singuláru. RAE na základě analogie s oxytony španělského původu končících na *-n* jako jediný povolený tvar plurálu od *talibán* uvádí *los talibanes*. Přesto existují i mezi lingvisty zastánci neměnného tvaru *los taliban*. První variantu ovšem podporují i obdobné případy již ve španělštině asimilované. Lze uvést z hebrejštiny přejetá substantiva *serafín*, *querubín* či z italštiny *espagueti*, *confeti*, *ravioli*, která v původním jazyce jsou plurálem, ale ve španělštině se užívají pro vyjádření singuláru. Identicky se chovají *muyahadín* a *fedayín*.

3.2.1. SUBSTANTIVA LATINSKÁ

Latina je jazykem, který položil základ všech románských jazyků a tedy i ve španělštině je naprostá většina slov latinského původu. U některých je možno mluvit o úplném začlenění do jazykového systému, u některých ale nikoliv, ta si zachovala svou původní formu, své specifické koncovky, v současné španělštině neobvyklé. U této skupiny substantiv je tvorba plurálu problematictější.

Podstatná jména latinského původu zakončená na *-s* nebo *-x* a s přízvukem na jiné než na poslední slabice zůstávají v plurálu neměnná: *los códex*, *los estatus*, *los campus*, *los lapsus*, *los opus*, *los ómnibus*. Neměnná jsou i substantiva zakončená na *-us* (*cactus*, *eucaliptus*, *tifus*). Pro mnoho z nich existuje varianta, která nahrazuje koncové *us* za *-o*, to už nepůsobí při tvorbě plurálu problémy, a tak přibírá v množném čísle koncovku *-s* (*cactos*, *eucaliptos*, *tifos*).

V plurálu nepřijímá žádný exponent ani jednoslabičné *dux* (označení benátské šlechty), *los dux*.

Přestože by slova zakončená na *-or* měla podle obecných pravidel tvorby množného čísla přijímat *-es*, existuje řada latinismů, které mají stejný tvar v plurálu i singuláru. Jedná se o slova: *los cónfer*, *los confíteor*, *los exequátor*, *los imprimátor*, *los paternóster*. Nicméně u většiny substantiv končících na *-or* se plurál tvoří pravidelně: *los nomenclátos*, *los rétores*, *los magísteres*. U substantiv *júnior* a *sénior* RAE doporučuje užívat exponent plurálu *-es*, tedy *júniors* a *séniors*, i když poznamenává, že v současné době jsou rozšířenějšími tvary *júnior* a *sénior*.

Do nedávné doby substantiva latinského původu zakončená na *-t* nepřibírala v plurálu žádný exponent. Autoři gramatiky RAE z roku 2011 připouštějí tuto možnost, dokonce ji uvádějí i jako více užívanou, nicméně jako preferované tvary uvádějí plurály s exponentem *-s*, pro jejich větší příslušnost ke španělskému morfologickému systému. Je možné se tedy setkat s oběma variantami: *los déficit - los déficits, los hábitat - los hábitats, los plácet - los plácets, los superávit - los superávits*.

Podstatná jména končící na *-m*, která si zachovala svůj latinský ráz, tvoří nejčastěji plurál přidáním exponentu *-s* (*los crítériums, los tándems, los reférendums, los ultimátums, los médiums*). Exponent *-es* není pro plurál takovýchto substantiv příliš obvyklý. Například ještě DPD z roku 2005 pro slovo *ítem* uvádí jako jedinou možnost plurál *ítems*. Gramatika RAE z roku 2011 ale již připouští i variantu *ítemes*, jehož použití potvrzuje i rozbor korpusu RAE. Jedinou výjimkou je podstatné jméno *álbum*, které připouští pouze plurál *los álbumes*. Větší rozkolísanost je možné najít mezi variantami plurálu neměnného a variantami s exponentem *-s*, například *los quórum - los quóruns, los réquiem - los réquiems, los vademécum - los vademécums*.

Dalšími latinismy s plurálovým exponentem *-s* je: *los accésits* (cena útěchy), *los hábitats*.

U mnoha latinismů zakončených v singuláru na *-m* se vyvinula pošpanělštěná forma končící na *-o*: *currículum - currículo, fórum - foro, pódium - podio, solárium - solario, referéndum - referendo, ultimátum - ultimato*. Většinou se doporučuje užívat variantu přizpůsobenou španělskému jazykovému systému a od ní vytvořit plurál pravidelně, tedy přidáním exponentu *-s*: *los currículos, los podios, los referendos* atd. Exponent *-s* je možno přidat i k latinské formě daného substantiva: *los currículums, los pódiums, los referéndums*. Na druhou stranu jsou ale poměrně hojně v jazyce zastoupeny formy plurálu pro 1. pád neutra z latiny: *los currícula, los desiderata, los córpora*, i přesto, že je RAE nedoporučuje s poznámkou, přestože v jiných jazycích, například v angličtině, se uchytily. Další možností tvorby plurálu výše zmíněných substantiv je nulový exponent (*los memorándum, los referéndum*).

Neměnná by měla zůstat také latinská spojení používaná ve španělštině v původním tvaru: *(las) alma máter, (los) currículum vitae, (los) delirium trémens, (los) álter ego, (los) post scríptum* etc.

3.2.2. SUBSTANTIVA PŘEVZATÁ Z DALŠÍCH JAZYKŮ

Zatímco latinská slova si v rámci španělštiny prošla mnohdy i stoletým vývojem, přejímání z jiných jazyků probíhá neustále, tedy existují značné rozdíly v tom, jak se cizí slova přizpůsobila španělskému systému, tedy i jakým způsobem tvoří množné číslo. Čím více jsou substantiva asimilována ve španělštině, tím častěji tvoří plurál dle obecných pravidel (viz kap. 3.1.).

Substantiva přejatá z jiných jazyků končící na samohlásku v plurálu přibírají exponent *-s*: *bikini - bikinis, bungaló – bungalós, bidé - bidés, carné - carnés, paté - patés, espagueti - espaguetis*. Některá původně anglická slova končící na *-y* během svého vývoje ve španělštině pozměnila koncové *-y* na *-i*, ke kterému se v plurálu přidává exponent *-s*: *penaltis, derbis, dandis, punkis, jipis*. Poměrně velkou část těchto slov je možno užívat v singuláru jak s původním *-y*, tak i s pošpanělštěným *-i*: *derby - derbi, body - bodi, curry - curri*. Plurál se tvoří ale nejčastěji ze španělské varianty s *-i*.

Substantiva končící na *-y* v dvojhláске tvoří plurál dvěma různými způsoby:

- a) Po vzoru slov domácích přibírají substantiva přejatá z indiánských jazyků exponent *-es*: *el mamey - los mameyes* (druh stromu), *el carey - los careyes* (želva karetová), *el caney - los caneyes* (typ chýše).
- b) V plurálu si koncové *-y* zachovává vokalický ráz a mění *-y* na *-i*, tím pádem přibírají pouze *-s*: *el jersey - los jerséis, el rentoy - los rentóis* (vychloubání, bodnutí, popíchnutí), *el espray - los espráis, el gay - los gais, el póney - los poneis, el guirigay - los guirigáis* (hatmatilka, randál).¹⁷ Je možné se také setkat se slovy, která připouštějí obě zmíněné varianty. Tak tedy je možné od *coy* (závěsné lůžko) psát *coyes* i *cois*, od *estay* (stěh) tvořit *estayes* i *estais*, od *noray* (úvazník) užívat plurál *norayes* a *noráis*, nebo pro *guirigay* užívat *guirigayes* či *guirigáis*. Avšak dnes se výrazně prosazuje tendence užívat formu s *-s*.

¹⁷ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 158.

Pokud je podstatné jméno zakončeno jednou z typických španělských souhlásek: *-d, -z, -l, -r, -n, -j*, v plurálu přijímá stejně jako původně španělská slova exponent *-es*. Tvar, v jakém se dané slovo vyskytuje v jazyce původním, je častokrát přizpůsoben španělskému systému: *búnkeres, chóferes, cláxones, hámsteres, plafónes, tráileres, chándales, interfaces, yogures*. RAE doporučuje používat u přejatých slov variantu s *-es*, i když jak v mluveném, tak v psaném projevu se užívá i varianta s exponentem *-s*. Objevují se tedy plurálové dvojice *búnkers - búnkeres, córners - córneres, chándals - chándales, eslógans - eslóganes, gángsters - gángsteres, pósters - pósteres*. Neměnná jsou v plurálu paroxytona *(los) cárdigan, (los) trávelin, (los) mánager, (los) cáterin* a zkratkové slovo od *supermercado - (los) súper*. Speciálním případem je anglické slovo *boomerang*, ve španělštině přípustné ve dvou tvarech odlišujících se postavením přízvuku: *búmeran - bumerán*. První varianta, používaná hlavně v Americe, zůstává v plurálu stejná *(los búmeran)*, druhá, upřednostňovaná v poloostrovní španělštině, se v plurálu mění na *los bumeranes*.

Převzatá substantiva s koncovou souhláskou jinou než *-d, -z, -l, -r, -n, -j* v plurálu připojují exponent *-s*: *airbags, blocs, clips, chefs, chips, kits, mamuts, robots, tics, tuaregs, webs* etc. U některých z těchto substantiv existují dvě různé varianty singuláru, tedy i různé varianty příslušného plurálu: *crep - creps x crepe - crepes, fagot - fagots x fagote - fagotes, pivot - pivots x pivote - pivotes, complot - complots x compló - complós*. Výjimkou je podstatné jméno *álbum*, které tvoří plurál *álbumes*. Tvary *álbun* či *álbunes* jsou nepřípustné.

Také slova zakončená na skupinu souhlásek tvoří plurál připojením *-s*: *camemberts, icebergs, gongs, réconds*.

Pro náročnost samotného vyslovení plurálu *los tests* doporučuje RAE pro španělštinu zachovat neměnnou formu *los test*, i když oba dva tvary jsou gramaticky správné. Ze stejného důvodu jsou povinně neměnné tvary *(los) compost, (los) trust, (los) kibutz*.

Výjimkou jsou substantiva jednoslabičná či s přízvukem na poslední slabice končící na „konsonantu + s“, ta přibírají *-es*: *los valsés*.

V plurálu zachovávají formu singuláru také substantiva s přízvukem na jiné než poslední slabice, která končí na *-s* nebo *-x*: *(los) télex, (las) réflex*. U paroxyton s

koncovou souhláskou -s nebo -x se přidává -es: *boxes, faxes, estreses*, i když výjimkou je neměnné *relax*.

Nepravidelně tvoří plurál i původně anglická slova *lord* a *milord*. Jelikož jsou ve španělštině považována za zdomácnělá, jejich plurály jsou *lores* a *milores* místo anglické varianty „*lords*“ a „*milords*“.

Cizího původu jsou i veškerá substantiva končící na -ch. Ta, kromě slova *sándwich* - *sándwiches*, mají neměnný plurál: (*los*) *mach*, (*los*) *zarevich*.

Poměrně velkou skupinu přejatých slov tvoří ta, jež dle svého tvaru v plurálu pozměnila svůj singulár, aby se odstranilo neetymologické zakončení slova na jinou souhlásku než -d, -l, -r, -n, -s, -z: *los fraques*, v singuláru *el fraque/el frac*, *los chalés* - *el chalé/el chalet*, *los parques* - *el parque/el parquet*, *los yogures* - *el yogur/el yogourth*¹⁸. Zatímco u prvních tří slov RAE připouští obě dvě možnosti singuláru, variantu *yogur* uvádí jako jedinou možnou s odůvodněním, že tvary jako *yogourth*, *yoghourt*, *yogourt*, *yoghurt* či *yogurt* neodpovídají španělskému systému. Podobných slov přizpůsobených španělské fonetice existuje velké množství, nejčastěji se jedná o substantiva přejatá z francouzštiny zakončená na „samohlásku + -t“. Je tedy možné se u nich setkat se dvěma tvary singuláru a dvěma příslušnými tvary plurálu:

<i>carnet</i>	<i>carnets</i>	<i>x</i>	<i>carné</i>	<i>carnés</i>
<i>cabaret</i>	<i>cabarets</i>	<i>x</i>	<i>cabaré</i>	<i>cabarés</i>
<i>bidet</i>	<i>bidets</i>	<i>x</i>	<i>bidé</i>	<i>bidés</i>
<i>cabriolet</i>	<i>cabriolets</i>	<i>x</i>	<i>cabriolé</i>	<i>cabriolés</i>
<i>chalet</i>	<i>chalets</i>	<i>x</i>	<i>chalé</i>	<i>chalés</i>
<i>corset</i>	<i>corsets</i>	<i>x</i>	<i>corsé</i>	<i>corsés</i>
<i>ballet</i>	<i>ballets</i>	<i>x</i>	<i>balé</i>	<i>balés</i>
<i>complot</i>	<i>complots</i>	<i>x</i>	<i>compló</i>	<i>complós</i>
<i>frac</i>	<i>fracs</i>	<i>x</i>	<i>fraque</i>	<i>fraques</i>

¹⁸ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum, s. 157.

Na shodném principu vytvořené *boicó - boicós* a *coñá - coñas* se ale dle RAE ve španělštině neujaly, což potvrzuje i rozbor korpusu CREA.

Stejnou rozmanitost lze nalézt i u některých slov původem z angličtiny:

<i>film</i>	<i>films</i>	<i>x</i>	<i>filme</i>	<i>filmes</i>
<i>bistec</i>	<i>bistecs</i>	<i>x</i>	<i>bisté</i>	<i>bistés</i>

Také z angličtiny převzaté *club* má dvě varianty plurálu: *clubs - clubes*, které jsou obě považovány za spisovné, stejně tak složená slova *cineclubs - cineclubes*, *videoclub - videoclubes*¹⁹.

V případě dubletních forem je ovšem třeba zdůraznit, že mluvčí častokrát preferují rozdílné formy pro psaný projev a pro mluvený projev. Zatímco v psaném jazyce se vyskytují častěji tvary delší, především proto, že jsou mluvčími vnímány jako spisovnější, v mluveném jazyce se obvykle z důvodů úspornosti vyjádření používají tvary kratší.

3.3. PLURÁL KOMPOZIT

Kompozita neboli složeniny vznikají spojením nejčastěji dvou, méně často spojením více složek. Takto vzniklá slova poté tvoří novou a samostatnou sémantickou a syntaktickou jednotku.

O tvorbě plurálu kompozit rozhoduje několik faktorů: způsob, jakým jsou k sobě jednotlivá slova připojena, postavení těchto slov a především z jakých slovních druhů je daná složenina vytvořena.

Dle elementů tvořících kompozitum je možno rozlišit nejčastější struktury:

substantivum + substantivum:

Pokud daná kompozita tvoří jednu lexikální jednotku, tak se řídí obecnými pravidly tvorby plurálu: *las bocacalles, las compraventas, las coliflores, los crucigramas,*

¹⁹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, s. 151.

U kompozit, jež netvoří jednu lexikální jednotku, obecně platí pravidlo pluralizace pouze první složky: *las coches cama, los pisos piloto, los coches bomba, las casas jardín, los hombres rana, los años luz, los vuelos charter* etc. V těchto případech druhá složka determinuje první, tedy aby si daná kompozita zachovala svůj význam, nemohou být ve větě rozdělena (~~*Estos coches son bomba. Estos hombres son rana.*~~).

Přesto je ale možno se setkat s tvary, ve kterých jsou pluralizovány obě složky: *los aviones espías, los discos piratas, las empresas líderes, los momentos claves, los decretos leyes, las situaciones límites*. RAE uvádí jako důvod tohoto nesouladu fakt, že substantiva tvořící druhou složku těchto kompozit mohou častokrát vystupovat i jako adjektiva (například ve formě jmenného přívlastku: *Estos discos son piratas. Sus empresas son líderes en el sector.*), tím být od příslušného substantiva oddělena. Pokud ale druhou složku tvoří podstatné jméno nepočítatelné či podstatné jméno vytvořené s předponou, plurálový exponent by měl nést pouze první element, přestože je možná adjektivizace druhé složky: *los programas basura, los jugadores mercancía*.

U složenin s druhou složkou vyjadřující barvu (neplatí u všech barev), např. *el paisaje malva, la falda rosa, la camisa violeta*, může být druhá složka chápána jako substantivum, tedy v plurálu zůstat neměnná (*los paisajes malva*), nebo jako adjektivum a v plurálu tím pádem přibírat exponent *-s* (*las faldas rosas*)²⁰.

substantivum + adjektivum:

Stejně jako v předchozím oddílu, i u těchto kompozit platí, že pokud tvoří jednu lexikální jednotku, exponent plurálu přibírá pouze druhá složka: *los/las caraduras, los camposantos, los pelirrojos, los tiovivos, los cubalibres, las Nocheviejas*.

Některá kompozita ovšem mohou mít jednotlivé složky také odděleně, pak exponent plurálu přibírají obě dvě: *las caras duras, los campos santos, las Noches Viejas*. Obvykle se ale doporučuje užívat lexikalizovanou variantu.

²⁰ GÓMEZ TORREGO, Leonardo (2007): *Hablar y escribir correctamente en español: gramática normativa del español actual*. Madrid : Arco Libros, s.166-171.

Toto pravidlo neplatí u substantivovaných zájmen *quienquiera*, *cualquiera* a jejich variant, které pluralizují pouze první složku: *quienesquiera*, *cualesquiera*, stejně tak i od *hijodalgo* je plurál *hijosdalgo*.

K pluralizaci obou složek dochází u starších substantiv typu *el ricohombre*, *la ricahembra*, *la ricadueña*, v plurálu nejčastěji jako *los ricoshombres*, *las ricashembras*, *las ricasdueñas*, i když varianty *los ricohombres*, *las ricahembras*, *las ricadueñas* jsou dle DPD také možné.

adjektivum + substantivum:

Lexikalizovaná kompozita se strukturou adjektivum + substantivum se řídí stejnými pravidly jako předešlé varianty, tedy exponent plurálu se připojuje k poslední složce: *los bajorrelieves*, *las medianoches*, *los santiamentes*.

Komplikovaněji působí situace u substantiv *el maltrato* a *el malhumor*. Obě dvě kompozita se mohou vyskytovat i ve formě s oddělenými složkami: *el maltrato*, *el mal humor*. V prvním případě mají plurál *los maltratos* a *los malhumores*, v druhém *los malos tratos* a *los malos humores*. Je vidět, že se chovají dle obecných pravidel.

U dubletních tvarů (lexikalizovaná jednotka - dvě oddělené složky) se obvykle doporučuje užívat lexikalizovanou variantu. Je třeba ale dát pozor na možnou změnu významu: *mediodía* (poledne) x *medio día* (půl dne), *aguamarina* (akvamarín) x *agua marina* (mořská voda).

sloveso + substantivum:

V případě, že druhý člen vystupuje v singuláru, tvoří plurál dle obecných pravidel: *los quitaesmaltes*, *los tragaluces*, *los cubrecamas*, *los alzapicados*, *los ganapanes*.

Verbonominální kompozita, jejichž poslední složka má tvar substantiva v plurálu, nepřibírají žádný exponent: *el/los aguafiestas*, *el/los espantapájaros*, *el/los limpiabrisas*, *el/los paracaídas*, *el/los rompecabezas*, *el/los tocadiscos*.

Značné množství kompozit může v singuláru nést exponent *-s*, aniž by existoval významový rozdíl mezi těmito dvěma variantami: *el guardabosque(s)*, *el pasapuré(s)*, *el guardapolvo(s)*, *el portafolio(s)*.

adjektivum + adjektivum:

I zde platí obecná pravidla: *las bienvenidas, los malentendidos, los altibajos*.

I další typy kompozit se obvykle pluralizují dle obvyklých pravidel: *los vaivenes, los pésames, los hazmerreíres, los correveidiles, los parlaembaldes, los tentempiés*. Některá v plurálu mohou zůstat neměnná: *los sabelotodo(s), los metomentodo(s)*, některá jsou neměnná povinně: *los vivalavirgen, los nomeolvides*.

3.4. PLURÁL VLASTNÍCH JMEN

3.4.1. PLURÁL KŘESTNÍCH JMEN

Vlastní jména mají odkazovat na unikátní, jedinečný objekt. Z tohoto vyplývá, že by měla existovat pouze jediná realita s daným vlastním jménem, tedy že použití formy plurálu by nemělo být třeba. To ovšem neplatí absolutně, jelikož obvykle existuje, především v rámci vlastních jmen osob, více jedinců nesoucích stejné jméno. Aby tedy bylo možno se o těchto jedincích souhrnně vyjadřovat, vzniká nutnost utvářet plurál i od vlastních jmen.

Tvorba plurálu křestních jmen osob se řídí výše zmíněnými pravidly pro podstatná jména obecná: *Marías, Albertos, Pepes, Cármenes, Carlos* etc.

Pro plurál křestních jmen složených neexistuje jasné pravidlo, záleží především na mluvčím, do jaké míry vnímá jednotlivé složky vlastního jména jako nezávislé. Pokud je složenina v jazyce ustálená, tak stejně jako většina obecných kompozit přijímá morfém plurálu pouze druhá složka: *Juan Antonios, José Manueles, María Juanas*. Záleží ale nejčastěji na mluvčím, jakou variantu zvolí, tedy je možno se setkat s tvary, u kterých morfém plurálu přijaly obě dvě části (*Marías Antonias, Marías Teresas*), ale i s tvary neměnnými *José Arcadio* (pl.), *María Guadalupe* (pl.).

U jmen svatých ve tvaru *Santo + vlastní jméno* přijímají morfém plurálu obě složky (*Santos Domingos, Santas Teresas*). Zkrácená forma *San* zůstává v plurálu neměnná (*San Antonios, San Franciscos*).

Stejně tak nepřijímají plurálový morfém substantiva *fray* a *sor* (*fray Bernardos, sor Juanas*).

Tvar *don* před vlastním jménem zůstává v plurálu neměnný, zatímco *doña* přibírá plurálový morfém: *don Josés, don Enriques, doñas Teresas, doñas Juanas*.

Pokud vlastní jméno přešlo významově do obecné roviny, množné číslo je tvořeno pravidelně dle obecných pravidel a obvykle se dané substantivum píše s malým počátečním písmenem: *los quijotes, los donjuanes, las celestinas, los goyas, los nobeles, los murillos*.

3.4.2. PLURÁL PŘÍJMENÍ

Do tvorby plurálu španělských příjmení zasahují faktory jak formální/fonetické, tak významové. Pokud chce mluvčí odkázat na členy jedné rodiny, příjmení obvykle ponechává neměnné a plurálový exponent přijímá pouze člen: *los García, los Quintero, los Madero*. Norma kolísá v případě, že mluvčí odkazuje na jedince se stejným jménem. Zde je možné do plurálu převést opět pouze člen předcházející příjmení, či příjmení i člen zároveň: *los García/los Garcías, los Madero/los Maderos*. Diccionario panhispánico de dudas upozorňuje na častější užití neměnné formy příjmení i v těchto případech.

Především se ale doporučuje neměnná forma u příjmení, u kterých by mohlo dojít k nejasnostem ohledně původního tvaru, tj. tvaru singuláru. Tak by například *los Torres* mohlo být odvozeno od příjmení *Torres* i *Torre* nebo *los Rivero* od *Rivero* i *Riveros*.

Také pokud může dojít k nejistotě, zda se jedná o příjmení či křestní jméno, příjmení či substantivum obecné atd., je pro plurál příjmení upřednostněna neměnná forma: *los Alonso, los Castillo, los Caballero, los Hidalgo*.

Formálně je tvorba plurálu a přijímání morfému plurálu ovlivněno koncovou hláskou daného vlastního jména, tedy řídí se základními pravidly uvedenými výše.

Neměnná zůstávají příjmení zakončená na *-z*: *los Sainz, los Gómez, los Pérez, los Hernández* a na *-s*: *los Borges, los Valdés, los Solís, los Meneses*.

U cizích jmen záleží na tom, v jaké míře a jak častou jsou užívána a na jejich fonologické podobnosti se španělštinou. Nejčastěji zůstávají neměnná, např.: *los Nixon, los Roosevelt, los Schneider*; některá příjmení, hlavně ta zakončená na samohlásku, ale přijímají plurálový morfém: *los Sousas, los Agostinis*; na druhou stranu příjmení končící na *-y* (dle RAE) v písemné formě nikdy nepřijímají plurálový morfém: *los Kennedy, los Sarkozy, los Flaherty*.

Pro názvy dynastií opět neexistuje jasné pravidlo, některá jména přibírají morfém plurálu (*los Austrias, los Borbones, los Capuletos*), některá nikoliv (*los Tudor*).

3.4.3. PLURÁL ZNAČEK

Pro množné číslo názvů obchodních značek se doporučuje neměnná forma, pokud dané jméno končí na souhlásku (*los Seat, los Nissan, los Opel*), pokud na samohlásku, přibírá *-s* (*las Yamahas, los Hondas, los Mercadonas, los Zaras*. U jmen složených se doporučuje neměnný tvar: *los Corte Inglés*.²¹

3.5. PLURÁL ZKRATKOVÝCH SLOV, ZKRATEK, AKRONYMŮ APOD.

Především v psané formě jazyka jsou mluvčí zvyklí, pro vlastní usnadnění, ale i pro přehlednost textu, používat zkrácených variant existujících slov. V mluvené řeči tvorba plurálu těchto výrazů nebývá tak problematická, jako je jejich grafický zápis. To, jakým způsobem a zda vůbec bude zkrácené slovo přibírat plurálový morfém, záleží na charakteristice daného výrazu, jakým způsobem vznikl, v jaké míře je začleněn do jazykového systému, ale i na jeho fonologických vlastnostech.

Na základě výše zmíněných vlastností se můžou rozlišit následující typy zkrácenin:

- zkratky = *abreviaturas*
- zkratková slova = *acortamientos*
- akronymy = *acrónimos*
- *siglas*
- symboly/znaky = *símbolos*

3.5.1. PLURÁL ZKRATEK

Zkratky vznikají vynecháním minimálně jednoho znaku, lépe více znaků, původního slova; jsou zakončeny tečkou.

²¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, s. 161.

Pro tvorbu plurálu je rozhodující, jakým způsobem byla daná zkratka vytvořena. Jedna možnost jejich vzniku je ponechat pouze počáteční písmena a některá koncová vypustit (*art.* – *artículo*, *cód.* – *código*, *cap.* – *capítulo*, *vol.* – *volumen*, *pág.* – *página*). Tyto zkratky téměř bez výjimky končí na souhlásku a v plurálu se u nich přidává –s: *artículos* – *arts.*, *códigos* – *códs.*, *capítulos* – *caps.*, *volumenes* – *vols.*, *páginas* – *págs.* Jednou z mála nepravidelností jsou zkratky *cent.* – *centavo* a *céntimo* – *cént.*, pro něž je plurál *cts.*

Druhý způsob tvorby zkratk je eliminací některých písmen uprostřed slova, čímž se pro zkratku ponechají jen ta nejvýraznější (*admón.* – *administración*, *dpto.* – *departamento*, *Dr.* – *doctor*, *fábrica* – *fca.*, *Sr.* – *señor* atd.). V množném čísle přibírají –s nebo –es podle toho, jaký morfém přibírá původní nezkrácené slovo: *admones.* – *administraciones*, *dptos.* – *departamentos*, *Dres.* – *doctores*, *fcas.* – *fábrica*, *Sres.* – *señores*.

V případě, že zkratka je pouze jednopísmenná, v plurálu dochází k reduplikaci tohoto písmena: *cuenta* – *c.* – *cc.*, *siglo* – *s.* – *ss.*, *tomo* – *t.* – *tt.* Pro zkratky vícejmenných názvů, u kterých ve zkratkách ale zůstala také pouze počáteční písmena, platí stejné pravidlo: *Comunidades Autónomas* – *CC.AA.*, *Reyes Magos* – *RR.MM.*, *Recursos Humanos* – *RR.HH.*, *Sociedades Anónimas* – *SS.AA.*

3.5.2. PLURÁL ZKRATKOVÝCH SLOV

Zkratková slova, hojně zastoupená v mluvené řeči, jsou taková, u kterých došlo k eliminaci koncové slabiky, nejčastěji za účelem zrychlení rozmluvy. V psané podobě nejsou zakončena tečkou a zachovávají gramatický rod shodný s původním slovem. Pro tvorbu množného čísla se řídí obecnými pravidly: *la foto* – *las fotos*, *el boli* – *los bolis*, *la bici* – *las bicis*, *el profe* – *los profes*, *el bus* – *los buses*. Neměnná zůstávají zkratková slova *híper* (*hipermercado*) a *súper* (*supermercado*).

3.5.3. PLURÁL AKRONYMŮ A SIGLAS

Akronymy vznikají spojením počátečních písmen vícejmenných názvů (*ONU*, *OTAN*, *SIDA*, *radar*, *láser*, *UNESCO*). Jejich hlásková podoba umožňuje mluvčím, aby je četli jako jedno slovo, takže se postupem času obvykle začlení do jazykového systému. Pokud se z nich stanou podstatná jména obecná a začnou se psát malými písmeny, místo

původních velkých, tak plurál tvoří pravidelně dle obecných pravidel: *láser – láseres, ovni – ovnis, radar – radares, pyme – pymes* (= *pequeñas y medianas empresas*).

Některé siglas označují organizace, tedy vystupují ve formě vlastního jména, tím pádem jejich plurál neexistuje (např.: *OTAN, UE, ONU*).

V případě institucí, kterých může existovat větší množství, vzniká nutnost od nich utvořit plurál. Pokud se jedná o zkráceniny, které je možno vyslabikovat a které se píšou malými písmeny, plurál se tvoří pravidelně. U zkrácenin, které jsou v původní podobě, tedy psané velkými písmeny, gramatika RAE z roku 2010 doporučuje jejich formu nepluralizovat, ani za pomoci malého písmene (*ONGs, CDs*) ani za pomoci apostrofu, převzatým z angličtiny (*ONG's, CD's*). Fakt, že se jedná o plurál, je možné vyjádřit za pomoci členů, zájmen či přídavných jmen v gramatické shodě s danou zkráceninou.

3.5.4. PLURÁL SYMBOLŮ A ZNAČEK

Symboly a značky mají obvykle mezinárodní charakter, užívají se především ve vědeckém a technickém jazyce a nejsou zakončeny tečkou, jako zkratky (*kg - kilógramo, cm - centímetro, km - kilómetro, kcal - kilocaloría, S - Sur, H₂O, Au*). V množném čísle nepřibírají plurálový morfém a to, o jaké gramatické číslo se jedná, určují ostatní členy výpovědi.

4. ANALÝZA KORPUSU RAE

Následující část práce má za cíl konfrontovat teorii předloženou v předcházejících kapitolách s praxí za použití počítačového lingvistického korpusu CREA (*Corpus de Referencia del Español Actual*). Ten se prostřednictvím publikovaných textů či záznamů promluv snaží zaznamenat reálné použití španělského jazyka od roku 1975. Z geografického hlediska pocházejí texty z padesáti procent ze Španělska, z padesáti procent ze španělsky mluvících oblastí Latinské Ameriky. Psané texty jsou zastoupeny devadesáti procenty, ústní projevy deseti procenty. Podrobnější charakteristiku korpusu CREA lze dohledat na stránkách RAE.²²

Pro analýzu vztahující se k tématu množného čísla podstatných jmen je třeba poznamenat, že vzhledem k faktu, že v korpusu se z velké většiny nacházejí texty písemné, můžou být některé výsledky zkreslené, především z důvodu, že mluvčí v psané formě tíhnou k užívání forem vnímaných jako spisovnější, přestože v případě ústního projevu by použili formu jinou. Dalším úskalím může být rozdíl mezi grafickým záznamem slova a způsobem, jakým by mluvčí dané slovo přečetl, kdy obvykle mluvčí použije variantu více pošpanělštěnou, více přizpůsobenou španělskému jazykovému systému, tedy mnohokrát vnímanou jako méně spisovnou. I přes tyto nedostatky korpusu CREA je možné jeho analýzou dojít k určitým poznatkům ohledně současných tendencí tvorby plurálu španělských substantiv.

4.1. SUBSTANTIVA KONČÍCÍ NA SAMOHLÁSKU

U substantiv zakončených nepřízvučnou samohláskou je tvorba plurálu naprosto pravidelná. Jediné komplikace můžou působit substantiva přejatá z angličtiny zakončená na *-y* (*penalty-s*, *derby-s*, *punky-s*). Diccionario panhispánico de dudas uvádí tyto tvary jako nevhodné, přesto se ale v korpusu vyskytují, nicméně je třeba podotknout, že v daleko menší míře než tvary doporučené (*penalti-s*, *derbi-s*, *punki-s*), v případě

²² http://corpus.rae.es/ayuda_c.htm

penalti-s, nejfrekventovanějšího slova této skupiny, až dvacetinásobně, u ostatních slov je dominance tvarů na *-i* také naprosto nezpochybnitelná.

Korpusová analýza substantiv zakončených na přízvučné *-á*, *-é*, *-ó* (*bajá*, *pachá*, *rajá*) dokládá tvrzení autorů gramatiky RAE²³ o jejich téměř výhradním přibírání plurálového exponentu *-s*. Přestože v dřívějších gramatikách bylo možné nalézt knižní, přesto přípustné tvary jako *domino-es*, *pacha-es*, *raja-es*, *baja-es*, v korpusu se již tyto tvary téměř nevyskytují. Pravděpodobně je to způsobeno strukturou vybraných textů, které odrážejí situaci v jazyce až od roku 1975. Jedinou výjimkou, která se v korpusu objevuje, je podstatné jméno *dominó*, zastoupené v korpusu jak tvarem *dominós*, tak *dominoes*, ale forma první opět převažuje. Pro spisovný jazyk nepřipustné tvary jako *cafeses*, *pieses* nebo *sofases* se v korpusu až na ojedinělé případy nevyskytují, zde se ovšem může jednat o zkreslení z důvodu většinového zastoupení textů psaných v korpusu, na druhou stranu jsou ale tyto tvary dle všech gramatik považovány za nespisovné, tedy naprostá většina alespoň minimálně vzdělaných mluvčích by se měla jejich použití vyhýbat, a tedy ani v záznamech ústní komunikace v korpusu se nevyskytují.

Nejsložitější situace nastává u substantiv končících na *-í*, *-ú* (*esquí*, *jabalí*, *iraní*, *tisú*, *tabú* atd.) v přízvučné slabice. Tato substantiva tvoří dubletní formy připojením plurálových exponentů *-s* či *-es*. Gramatiky uvádějí rozdíl mezi těmito formami v míře jejich hovorovosti, tvary s *-es* jsou považovány za formálnější než tvary s exponentem *-s*. V korpusu jsou u většiny substantiv spadajících do této skupiny zastoupeny obě možnosti, plurál zakončený na *-s* i na *-es*. Plurálový morfém *-s* převažuje u substantiv *esquí*, *champú*, *menú*, *tisú* a *pirulí*, morfém *-es* u substantiv *bisturí*, *maniquí*, *tabú*, *rubí*, *bambú*, *jabalí* a u substantiv obyvatelských – *israelí*, *marroquí*, *iraní*. Z geografického hlediska je zajímavé, že poloostrovní španělština dává častěji přednost tvarům kratším (*esquís*, *tabús*, *maniquís*) než americká španělština. Na druhou stranu užití tvaru *jabalíes* převažuje více než dvakrát ve Španělsku oproti Latinské Americe nebo tvar *bisturís* se v korpusu vyskytuje pouze v dokumentech pocházejících z Ameriky. Další zvláštností je, že padesát procent tvarů *champúes* a *menúes* pochází z Argentiny, ale ani jednou korpus neuvádí pro Argentinu tvar *champús*.

²³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa, s.131.

Tvrzení gramatik o třech tvarech plurálu pro substantiva *maravedí* a *maní* dokládá i rozbor korpusu CREA. Přestože z důvodu možné záměny s agramatickými tvary *sofases* či *pieses* není lingvisty doporučován tvar *maravedises*, v korpusu má poměrně vysoké zastoupení. I tak je ale nejčastější variantou plurál *maravedís* následovaný tvarem *maravedíes*. Pro substantivum *maní* naprosto převládá plurálová forma *maníes*.

4.2. SUBSTANTIVA KONČÍCÍ NA SOUHLÁSKU

4.2.1. SUBSTANTIVA LATINSKÁ

Některá podstatná jména latinského původu zakončená na *-t* (*superávit*, *déficit*, *hábitat*) mohou dle normy v plurálu zůstat neměnná či přijímat plurálový morfém *-s*. Z důvodu analogie se španělským systémem se ovšem uvádějí jako preferované formy zakončené na *-s*. Tato tvrzení dokládá a i rozbor výsledků korpusu. Častěji se vyskytují tvary jako *déficits*, *hábitats* a *superávits* než *déficit* (pl.), *hábitat* (pl.), *superávit* (pl.). Tento rozdíl ale není nijak markantní. Jasně se ovšem z uvedených dat dá vyvodit příklon k pošpanělštěnému plurálu končícímu na *-s*.

Také některá původně latinská substantiva zakončená na *-m* dle dřívějších gramatik zůstávala v plurálu neměnná (*los quórum*, *los réquiem*, *los vademécum*). V současnosti jsou doporučeny formy s plurálovým exponentem (*los quórum*s, *los réquiem*s, *los vademécum*s). Nicméně tuto tendenci nelze v korpusu CREA vysledovat, a to z důvodu ne až tak častého užití výše uvedených slov. Výskyt obou typů forem je víceméně vyrovnaný, jen substantivum *quórum* se vyskytuje v plurálu pouze ve tvaru neměnném.

Změny v jazyce je možno doložit například na slově *ítem*, u něhož, jak dle tvrzení gramatik, tak z korpusu, je vidět odklon od formy *ítems* k formě *ítemes*.

Nejsložitější situace nastává pro substantiva, u kterých se vývojem vytvořila i španělská varianta singuláru, tedy vznikají opozice jak v singuláru, tak v plurálu: *currículum* – *currículums* – *currículo* – *currículos*, *fórum* – *forum-s* – *foro* – *foros*. Některá se dokonce vyskytují i v dalších tvarech užívaných pro množné číslo: *los currícula*, *los currículas*. Jasně dominují pošpanělštěné tvary *foro* – *foros* a *podio* – *podios* nad původními *fórum* – *forums* a *pódium* – *podiums*. Méně radikální rozdíl existuje mezi výskyty singulárových forem *currículum* – *currículo*. V plurálu je ale vidět sklon k většímu užití formy *los currículos*, za kterou se dle počtu výskytu v korpusu nachází tvar *los currícula* a až v menší míře *los currículums* a *los currículas*. Na druhou stranu původní

latinské formy singuláru slov *solárium*, *referéndum* a *ultimátum* jsou častější než jejich kratší tvary *solário*, *referendo*, *ultimato*. Za zmínku stojí korpusová analýza slova *referéndum*. U něj v singuláru tvar *referendo* je téměř dvacetkrát méně častý než tvar *referéndum*. Původní tvar *referéndum* převažuje ve španělštině ze Španělska, tvar *referendo* v americké španělštině. Přestože je v singuláru výskyt tvaru latinského o tolik větší, v plurálu se tento rozdíl stírá a dokonce převažuje téměř trojnásobně forma *referendos* nad *referéndums*.

4.2.2. SUBSTANTIVA PŘEVZATÁ Z DALŠÍCH JAZYKŮ

Pro analýzu korpusu je možné rozdělit substantiva končící na souhlásku převzatá z cizích jazyků rozdělit na dvě skupiny. Jeden typ tvoří podstatná jména, která vytvářejí dubletní formy pouze v plurálu, druhým typem jsou podstatná jména, u kterých se dubletní formy vyskytují i v singuláru, od kterého se odvíjí i jejich tvar plurálu, čímž vznikají dva páry opozic.

Pro první skupinu RAE doporučuje přidávat plurálový exponent *-es*. Připouští ovšem i poměrně hojný výskyt tvarů s *-s*. V delší variantě, tedy s plurálovým exponentem *-es*, se objevují v CREA častěji substantiva *búnker-es*, *chófer-es*, *cláxon-es*, *eslógan-es*, *club-es* a *chándal-es*. V případě slova *chófer-es* je to i jediná varianta v korpusu se vyskytující. Dále také substantivum *eslógan-es* má v této variantě silnou převahu. Oproti tomu plurálový exponent *-s* je častější u slov *pósters*, *tráilers*, *gángsters* nebo *córniers*. Mluvčí je pravděpodobně vnímají jako slova cizí, a tak volí stejné varianty plurálu jako v jazyce původním, tedy v angličtině. Přestože Diccionario panhispánico de dudas uvádí pro podstatné jméno *póster* jako jediný možný tvar plurálu *pósteres*, z korpusu vyplývá naprosto odlišný závěr, jelikož tvar *pósters* několikanásobně převažuje. Zajímavé je, že přes 55% výskytu substantiva *gángsters* v korpusu pochází z Mexika.

Přestože v gramatikách jsou paroxytona *cárdigan*, *trávelin*, *mánager* či *cáterin* uvedena jako substantiva v plurálu neměnná, CREA obsahuje jejich varianty s plurálovým exponentem *-s* poměrně často, především substantivum *mánagers* se objevuje vícekrát.

Korpusová analýza substantiv s dubletními formami i v singuláru vede k následujícím zjištěním:

- Mírnou převahu mají původní tvary singuláru i plurálu *chalet* – *chalets* a *carnet* – *carnets* nad tvary pošpanělštěnými *chalé* – *chalés* a *carné* – *carnés*. Dále i *cabaret* –

cabarets se objevuje častěji než *cabaré – cabarés*, *complot – complots* a *boicot – boicots* je užívanější než *compló – complós* a *boicó – boicós* a tvar *frac – frac*s převažuje nad *fraque – fraques*. Také z angličtiny převzaté substantivní formy *bistec – bistecs* převažují nad *bisté – bistés*. Neobvyklá je statistika pro tvary *film – films – filme – filmes*. Zatímco v singuláru převažuje etymologická varianta *film*, v plurálu má o hodně častější výskyt varianta pošpanělštěná *filmes*.

- Častěji se vyskytují pošpanělštěné formy *parqué – parqués* než jejich tvary etymologické *parquet – parquets*, stejná situace nastává u *cabriolé – cabriolés* v korpusu zastoupených častěji než *cabriolet – cabriolets*. Významně převažuje dále *corsé – corsés* nad *corset – corsets*, *yogur – yogures* nad *yogurt – yogurts*.

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, při práci s korpusem, a především pro výše uvedené dubletní tvary, je třeba brát v úvahu, že se analyzují převážně texty písemné, tedy výsledky mohou být zkreslené, jelikož mluvčí mohou používat rozdílné tvary v mluveném jazyce a v psaném jazyce.

Speciální ukázkou přejímky a následné problematické tvorby plurálu je z perštiny převzaté substantivum *talibán*. Přestože v původním jazyce je tento tvar již plurálem substantiva *talib* (=student), do cizích jazyků je obvykle přejet s významem jednotného čísla. Nejinak je tomu i ve španělštině. Tak ale nastává problém tvorby plurálu od slova *talibán*, minimálně pro mluvčí znalé historie tohoto substantiva. Vystává otázka, zda ho ponechat v plurálu neměnné, či zda připojit plurálový morfém. Gramatiky, stejně jako většina mluvčích, se nejčastěji přiklání k jeho plurálovému tvaru *talibanes*. Tuto rozkolísanost zachycuje i korpus CREA, ve kterém převládá forma *talibanes* nad *talibán* (pl.), která ovšem má také poměrně velké zastoupení.

5. ZÁVĚR

V průběhu práce jsme se snažili komplexně shrnout otázku množného čísla substantiv ve španělštině. Naším cílem bylo především analyzovat tvorbu plurálu substantiv ve španělském jazyce současném. K tomu jsme využili online zdroj poskytovaný Španělskou královskou akademií – jazykový korpus CREA (*Corpus de Referencia del Español Actual*).

Před samotným rozborem korpusu jsme uvedli množné čísla jako základní morfologickou kategorii substantiv. Porovnali jsme kategorii čísla s kategorií rodu. Obě dvě kategorie stylizovaně odrážejí realitu, gramatický rod vyjadřuje vztah daného substantiva k rodu přirozenému, kategorie čísla odráží jeho vztah ke kvantitě. Jelikož v obou případech se jedná o stylizaci reality, ukázali jsme na několika případech, že dané gramatické kategorie se nemusí shodovat se zachycovanou realitou, dokladem můžou být pro kategorii čísla například tzv. *singularia tantum*, *pluralia tantum*, ze syntaktického hlediska tzv. *plural mayestático* či různé syntaktické asymetrie.

Ukázali jsme také, jakým způsobem převzala španělština koncovku *-s* akuzativu plurálu za jeden z plurálových morfémů. Jinými příklady jsme ilustrovali vznik plurálového morfému *-es* a také nulového morfému.

Poměrně důležitou částí práce je oddíl věnovaný spojitosti mezi použitou kategorií čísla a sémantice substantiva. Zde jsme rozdělili podstatná jména podle toho, jakým způsobem se mění jejich význam v závislosti na čísle, v kterém vystupují. Takto jsme vyčlenili *singularia tantum* (*salud, norte, tez*), *pluralia tantum* (*viveres, afueras*), substantiva počítatelná (*casa, bosque*), substantiva nepočítatelná (*agua, vino, papel*), ke kterým jsme uvedli, jaké významové změny přináší jejich užití v množném čísle, dále jsme zmínili substantiva, která v singuláru i plurálu mají naprosto stejný význam (*pantalón – pantalones, tijera – tijeras*), další, která v plurálu přibírají určité expresivní zabarvení (*paz – paces, gente – gentes*), a na závěr jsme se věnovali substantivům, která mění význam v závislosti na použitém čísle (*esposa – esposas, letra – letras*). Také vlastní jména mohou vystupovat v množném čísle, přestože původně slouží k vyjádření reality jedinečné, tedy ze své podstaty singulární. Z tohoto důvodu se může také měnit význam vlastních jmen v závislosti na použitém čísle.

Největší část práce jsme se zabývali formálními prostředky tvorby množného čísla. Jako první jsou uvedena substantiva pro španělský jazyk přizpůsobená, tedy taková, u kterých se plurál tvoří pravidelně. Na nich jsme ukázali základní principy tvorby množného čísla. Další část se věnuje substantivům převzatým. Pro tvorbu plurálu substantiv tohoto typu je důležitá míra jejich začlenění do španělského jazykového systému, ale také subjektivní pocity mluvčích, jak moc vnímají daná substantiva jako cizí. Substantiva přejatá z jiných jazyků jsme rozdělili na dvě velké skupiny, které jsme dále rozdělili. První skupinou jsou substantiva latinská. Některá z nich tvoří neměnný plurál (*campus, lapsus, códex*), pro některá s původně plurálem také neměnným se postupem času vyvinula jejich španělská varianta zakončená na hlásku obvyklou pro zakončení pošpanělštěných slov (*cactus – cacto*), další přibírají obvyklé plurálové exponenty *–es* nebo *–s*. Nejsložitější situace vyvstává v případě substantiv, která si vytvořila svou pošpanělštěnou variantu v singuláru, ale zachoval se až do dnešní doby také jejich nepravidelný tvar z latiny pro plurál, čímž vzniká až pětičlenný řetězec se dvěma variantami singuláru a třemi variantami plurálu (*currículum – currículo – currículums – currículos – currícula*). Kromě latiny španělština převzala velké množství slov také z francouzštiny a angličtiny. Pro způsob tvorby plurálu u těchto slov je opět zásadní míra jejich začlenění do španělského systému. Tato substantiva se ovšem na rozdíl od substantiv latinských ve španělštině objevila poměrně nedávno, tedy mají za sebou o mnoho kratší proces včleňování do jazykového systému, proto je tvorba plurálu u nich nejproblematičtější, tvoří mnoho dubletních forem, jak v singuláru, tak v plurálu. Z toho důvodu jsme jim také věnovali největší část praktické části práce – korpusové analýze. Španělská královská akademie doporučuje i pro tato substantiva dodržovat obecná pravidla tvorby plurálu, tedy k substantivům zakončených na samohlásku připojovat *–s* (*bikinis, patés, bungalós*), k substantivům zakončeným na souhlásku obvyklou pro španělštinu připojovat *–es* (*búnkeres, cláxones, chándales*), v ostatních případech užívat plurálový morfém *–s* (*airbags, clips, robots*).

Popsali jsme také tvorbu množného čísla kompozit, u nichž komplikace způsobuje jejich neobvyklá struktura, jelikož jsou složena z více složek, a tak uživatelům jazyka může působit problémy se rozhodnout, jaké ze složek přisoudí plurálový morfém. Rozdělili jsme kompozita dle charakteru jejich jednotlivých složek a dále dle míry jejich lexikalizace. Pokud kompozitum vystupuje jako jedna lexikální jednotka, plurál přijímá složka poslední dle obecných pravidel tvorby plurálu (*las bocacalles, los crucigramas, los*

tiovivos, las medianoches, los tragaluces). V případě, že se nejedná o lexikalizovanou jednotku, plurál může přijímat pouze první složka (*los hombres rana, los pisos piloto*), obě dvě složky (*los discos piratas, los momentos claves*), nebo zůstat celé neměnné (*los aguafiestas, los espantapájaros, los rompecabezas*).

Vlastní jména španělská přijímají v plurálu plurálový morfém dle obecných pravidel. Nejasná je situace pro křestní jména složená, u kterých se nejčastěji mluvčí sám může rozhodnout, zda a jestli vůbec bude nějakou ze složek pluralizovat. U příjmení je doporučeno ponechávat tvar neměnný, především v situaci, kdy hrozí nejasnosti ohledně původního singulárového tvaru daného příjmení či pokud by mohlo být nejisté, zda se jedná o příjmení či křestní jméno (*Torres – los Torres – Torre – los Torre, Alonso – los Alonsos – los Alonso*).

Zmínili jsme se také o poněkud okrajové záležitosti, a to o tvorbě plurálu zkratek, zkratkových slov, akronymů a symbolů. Některé zkratky přijímají plurálový morfém *-s* (*códs. – códigos, dptos. – departamentos*), některé morfém *-es* (*Dres. – doctores, Sres. – señores*), jednopísmenné zkratky se v plurálu zdvojují (*siglo – s. – ss., recursos humanos RR.HH.*). Zkratková slova a akronymy jsou vnímána a také vyslovována jako plnohodnotná slova, tedy v plurálu se chovají jako substantiva obecná (*láseres, ovnis, pymes, bolis, bicis*).

V závěrečné části práce jsme se věnovali analýze korpusu CREA, abychom mohli konfrontovat v předchozích kapitolách uvedená pravidla tvorby plurálu s realitou. Je třeba znovu zdůraznit, že výsledky platí především pro španělštinu psanou, protože korpus z 90% obsahuje dokumenty psané. Měli bychom tedy vzít v úvahu, že v mluveném projevu existuje možnost, že mluvčí užije variantu jinou, než jakou by použil v psaném jazyce. Druhým úskalím může být fakt, že přestože určité slovo je napsané nějakým způsobem, mluvčí jej může přečíst tak, jako by bylo napsáno jinak. Rozborem korpusu jsme ověřili značnou rozkolísanost jednotlivých forem. Plurálový exponent *-s* převažuje u substantiv zakončených na nepřízvučnou samohlásku nebo přízvučné *-á, -é, -ó* (*penaltis, bajás, pachás, dominós*). Pro substantiva zakončená na přízvučnou samohlásku *-í, -ú* již situace tak jasná není, v některých případech převažuje plurálové *-s* (*esquís, menús, tisús*), v jiných *-es* (*jabalíes, tabúes, rubíes*). Ani pro substantiva latinská zakončená na souhlásku nelze výsledky jednoznačně shrnout. Některá, původně neměnná, přibírají exponent *-s* (*déficits, hábitats, réquiems*), pro některá vznikla varianta zakončená typickou

španělskou hláskou, tedy stojí proti sobě dubletní formy v plurálu i singuláru, v určitých případech se zachoval i původní latinský plurál. Další skupinu tvoří substantiva přejatá z angličtiny či francouzštiny. V korpusu určitá z nich převažují s plurálovým exponentem *-s* (*pósters, tráilers, gángsters*), jiná s exponentem *-es* (*chándales, clubes, cláxones*). Také v této skupině existují substantiva s dubletními tvary pro singulár i plurál a ani v této skupině nelze obecně říci, zda převažuje etymologická či pošpanělštěná varianta. Závěr, ke kterému ale analýzou korpusu můžeme dojít je, že z geografického hlediska se ve španělštině poloostrovní ujímají varianty substantiv zakončených na hlásku typickou pro španělský jazykový systém, zatímco ve španělštině americké k těmto změnám dochází výrazně pomaleji.

6. RESUMEN - EL NÚMERO PLURAL DE LOS SUSTANTIVOS EN EL ESPAÑOL ACTUAL

El trabajo presente tiene por objeto el análisis del plural de los sustantivos en la lengua española actual. Nuestro objetivo principal es confrontar la teoría presentada en los libros de gramática con la lengua en uso, sirviéndose principalmente de la posibilidad de utilizar el corpus lingüístico español – CREA: *Corpus de Referencia del Español Actual* – que recoge varios documentos escritos en español provenientes de España o de países de América Latina en los que la lengua española es la lengua oficial. Para la parte teórica hemos utilizado varios libros de gramática española, sin embargo, como libro principal utilizamos la gramática más reciente de la Real Academia Española – *Nueva gramática de la lengua española* publicada en el año 2010 cuyo objetivo es recoger por primera vez en la historia la norma, tanto peninsular como latinoamericana. También nos hemos servido de otro trabajo español, *Gramática descriptiva de la lengua española* de I. Bosque y V. Demonte sin olvidarnos de la gramática de autores checos, B. Zavadil y P. Čermák – *Mluvnice současné španělštiny*.

Para introducir el tema hemos empezado por la descripción breve del número como categoría gramatical. Hemos comparado el número con el género gramatical partiendo de la idea de que se trata de dos categorías nominales básicas. Principalmente, el género sirve para poner en contraste las oposiciones de género masculino, femenino y neutro y el número sirve para expresar el número singular y el número plural. Además cabe destacar el hecho de que mientras el género es una categoría fija para cada sustantivo, el número es una categoría designada al sustantivo por el hablante. Las dos categorías no son representaciones directas de la realidad sino que lo hacen de forma indirecta, en sentido figurado. Como se trata de representaciones simbólicas de la realidad, hay varios casos de irregularidades entre las entidades descritas y las categorías gramaticales utilizadas, por ejemplo los singularia tantum, los pluralia tantum o el plural mayestático.

Hemos mencionado también la evolución del morfema de plural desde el latín antiguo hasta el español de hoy y hemos descrito el proceso de cómo la desinencia latina

del acusativo del plural ha llegado a convertirse en el morfema del plural de sustantivos españoles, y cómo se refleja el origen latino en algunos sustantivos españoles.

La siguiente parte de este mismo capítulo trata la semántica del número, o más bien cómo afecta el uso del sustantivo en el plural a su significado. Acorde con el libro *Gramática descriptiva de la lengua española*, hemos dividido los sustantivos en distintas categorías según el cambio de significado que aporta su uso en plural. De acuerdo con este punto de vista, hay sustantivos llamados singularia tantum (*alumnado, caos, tez*), cuyo uso es exclusivamente en singular, sustantivos denominados pluralia tantum (*viveres, afueras, enseres*), sustantivos contables (*casa, bosque*), sustantivos no contables, cuyo uso en plural puede dar lugar a varios cambios semánticos de dichos sustantivos, sustantivos con el mismo significado tanto en plural como en singular (*pantalón – pantalones, tijera – tijeras*), algunos de ellos tienen el llamado plural expresivo, es decir en plural llevan mayor énfasis, una mayor intensidad (*paz – paces, gente – gentes*) y otros cuyo significado en singular difiere al del plural (*letra – letras, esposa – esposas*).

Incluso nombres propios pueden aparecer en plural, aunque originalmente servían para designar a una realidad única, singular. De ahí que en plural su significado puede cambiar conforme con las características individuales de cada sustantivo.

La mayor parte de nuestro trabajo se centra en la problemática de la flexión de número. Hoy en día en español existen tres morfemas de plural: *-s*, *-es* y morfema cero. Cada sustantivo requiere uno de ellos, según su forma en singular, su origen histórico u otros criterios. Primero hemos hablado de sustantivos castellanizados, cuyo uso en plural no suele causar problemas. Sustantivos terminados en vocal átona o vocal tónica *-á, -é, -ó* añaden en plural *-s* (*mamás, tés, casas*). El plural de nombres acabados en vocal tónica *-í* o *-ú* vacilan entre el morfema de plural *-s* o *-es* (*esquíis – esquíes, jabalís – jabalíes, tabús – tabúes*). Otros sustantivos acabados en cualquier consonante típica para el sistema español, es decir *-d, -z, -l, -r, -n*, forman el plural añadiendo *-es* (*paredes, pieles, árboles*). Sustantivos con la última sílaba tónica acabada en *-s* o *-x* añaden *-es* (*países, meses, toses, faxes, boxes*); si la última sílaba es átona, no varían en plural (*lunes, crisis, tórax*). En comparación con sustantivos castellanizados, la flexión de número en los préstamos presenta más dificultades. Con el fin de mayor claridad hemos dividido estos sustantivos en dos grupos: sustantivos de origen latino y sustantivos de otros idiomas. Sustantivos latinos en muchos casos permanecen invariables (*los códex, los lapsus, los campus*), otros pueden

permanecer invariables pero también admiten el plural acabado en *-s* (*los déficit – los déficits, los hábitat – los hábitats*). Además, de muchos sustantivos originariamente latinos acabados en *-m*, apareció una forma castellanizada de singular que elimina la *-m* final (*currículum – currículo, fórum – foro*), así que cada variante forma el plural de manera distinta y además algunos conservan su plural etimológico latino, de ahí que en la lengua conviven varias formas distintas (*currículum – currículo – currículums – currículos – currícula*). Además de los sustantivos latinos en español, hay un gran número de préstamos del inglés o francés. Si terminan en vocal o consonante típica de los sustantivos españoles, forman el plural siguiendo las reglas generales. Hay sustantivos que pueden adoptar el plural tanto con el morfema *-s*, como con el morfema *-es* (*chándal – chandales, búnkers – búnkeres, eslógans – eslóganes*). Los sustantivos que producen más confusión son los que han formado un singular analógico, pero su forma etimológica de singular también sigue en uso. De tal modo existen dos variantes de su singular y de su plural (*chalet – chalé – chalets – chalés, frac – fraque – fracs – fraques, film – filme – films – filmes*).

A continuación hemos analizado las formas plurales de sustantivos compuestos. Para la creación de su plural es decisiva su estructura, es decir, cuáles son sus componentes y si forman una unidad lexicalizada. Si es así, el plural se forma añadiendo la marca de plural a su último elemento (*las bocacalles, los crucigramas, los tiouvivos, las medianoches, los tragaluces*). En el caso de que no se trate de unidad lexicalizada, en algunos casos la marca de plural se pone a su primer elemento (*los hombres rana, los pisos piloto*), a los dos elementos (*los discos piratas, los momentos claves*) o el sustantivo permanece en plural invariable (*los aguafiestas, los espantapájaros, los rompecabezas*).

La norma para la formación de plural de nombres propios no es tan estricta. Los nombres de pila forman el plural de acuerdo con las reglas generales (*Marías, Cármenes, Pepes*). El caso de nombres de pila compuestos es menos claro, ya que se pueden pluralizar los dos elementos, solamente el segundo o incluso ninguno. Los apellidos suelen seguir las reglas generales de formación del plural. Sin embargo, se aconseja no pluralizar los apellidos cuya pluralización podría llevar a confusión acerca la forma del singular del apellido (*Torre – Torres, Rivero – Riveros*).

Para terminar el capítulo hemos mencionado el plural de las abreviaturas, acrónimos, siglas, acortamientos y símbolos. Algunas abreviaturas en plural añaden *-s*

(*códs. – códigos, dptos. – departamentos*), algunas *–es* (*Dres. – doctores, Sres. – señores*), abreviaturas de una sola letra se duplican (*siglo – s. – ss., recursos humanos – RR.HH.*). Los acrónimos, las siglas y los acortamientos siguen las reglas generales (*láseres, ovnis, pymes, bolis, bicis*).

En la última parte de nuestro trabajo hemos contrastado la norma académica con la lengua en uso, apoyándonos en los resultados obtenidos por el análisis del corpus lingüístico CREA. Hay que mencionar que el corpus recoge un 90% de documentos escritos, así que los resultados obtenidos pueden ser inexactos dado que es posible que los hablantes utilicen formas distintas para la lengua escrita y la lengua oral. Otra complicación se da al hecho de que los hablantes al pronunciar una palabra, aunque sea escrita de una manera, la pronuncian como si fuera escrita de manera distinta. Hemos analizado los sustantivos acabados en vocal tónica *–í* y *–ú*. El morfema *–s* prevalece en sustantivos *esquí, champú, menú, tisú, pirulí* y en los gentilicios, el morfema *–es* lo hace en sustantivos como *bisturí, maniquí, tabú, rubí, bambú, jabalí*. Desde el punto de vista geográfico, el español peninsular prefiere formas más cortas mientras que el español americano las más largas. Los sustantivos latinos que originariamente permanecían invariables hoy en día tienden a adoptar morfema de plural *–s* (*déficits, habitats, superávits, los quórums, los réquiems, los vademécums*). Conforme a la teoría, algunos latinismos son más frecuentes en su variante castellanizada (*foro – foros, currículo – currículos, podio – podios*), algunos otros en su variante original (*solárium – solárium*s). Para los sustantivos de origen inglés o francés la situación es parecida; algunos aparecen más con el morfema *–s* (*pósters, tráilers, gángsters, córners*), y otros con el morfema *–es* (*búnkeres, chóferes, cláxones, eslóganes, clubes, chándales*). Para los sustantivos que tienen dos formas, no sólo para el plural sino también para el singular, hemos sacado las siguientes conclusiones: las formas etimológicas son más frecuentes en los sustantivos *chalet – chalets, carnet – carnets, cabaret – cabarets, complot – complots, boicot – boicots* y *bistec – bistecs*; las formas analógicas son más frecuentes en los sustantivos *parqué – parqués, cabriolé – cabriolés, corsé – corsés* y *yogur – yogures*. Al analizar el corpus nos hemos centrado sobre todo en sustantivos que presentan dos formas tanto para el plural como para el singular y hemos comprobado que en el español conviven las formas etimológicas con las analógicas. No podemos decir según qué regla los hablantes prefieren una variante a otra. No obstante, podemos constatar que el español peninsular es más propenso a utilizar los plurales en *–s* y que adopta con más rapidez las formas

análogas, mientras que el español americano se presenta más conservador, con mayor tendencia a utilizar las formas originales.

7. RESUMÉ - NOUN PLURAL FORMS IN CONTEMPORARY SPANISH

The topic of this work, as the title indicates, is the formation of plural of nouns in contemporary Spanish.

The treatise is divided into two major parts: theoretical and practical. In the theoretical part, there is a description of the grammatical number as a grammatical category of nouns, later compared with grammatical gender. Afterwards, there is a short summary of the evolution of plural morpheme from ancient Latin to contemporary Spanish. Spanish nouns are divided into several categories according to the affects the plural form has on their meaning. A substantial part of the presented essay deals with the formal expression of plural in Spanish, meaning a description of the plural morphemes which exist in Spanish. There are specified fundamental principles regarding the formation of plural in Spanish. It is conditioned especially by the origin of the noun itself, by the features of the last letter and by several other aspects. Spanish nouns are divided into several groups with the overall objective of better comprehension. First group is formed by nouns assimilated into the Spanish morphological and phonological system, they are subsequently divided depending on their last letter. Second group comprises nouns originally from Latin, French or English that have conserved some characteristics of their original language, which complicates the formation of plural. In particular sections, there are treated compounds, proper names, abbreviations, acronyms and signs.

The practical part of the essay is based on an analysis of online Spanish linguistic corpus CREA, which contains documents, mainly written, in contemporary Spanish. By using this corpus, the preceding theoretical topic in this essay is confronted with the actual use of the Spanish language. The objective of this analysis is to discover whether or not Spanish speakers tend to use certain plural forms and if there is any evolution in time, and if the origin of the speakers affects the overall derived conclusions. The analysis concentrates on cases of plural forms, which are treated differently in various books, and on nouns which have several possibilities of plural formation. The corpus demonstrates the large heterogeneity of plural forms both in Spain and in Latin America.

Key words: *Spanish, noun, plural*

8. RESUMÉ - MNOŽNÉ ČÍSLO SUBSTANTIV V SOUČASNÉ ŠPANĚLŠTINĚ

Jak již ze samotného názvu práce vyplývá, tématem předložené bakalářské práce je množné číslo substantiv, a to především z perspektivy španělštiny současné.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou popsány základní charakteristiky čísla jako gramatické kategorie, je provedeno srovnání čísla s kategorií rodu, dále stručně zmíněn historický vývoj plurálového morfému od latiny k dnešní španělštině a provedeno rozdělení substantiv dle změny významu, které s sebou nese jejich užití v množném čísle. Značná část práce je zaměřena na formální prostředky tvorby množného čísla, tedy na popis základních plurálových exponentů, kterými španělština disponuje. Jsou zmíněna základní pravidla, dle kterých španělská substantiva tvoří plurál. Tvorba plurálu je podmíněna původem daného substantiva, charakterem jeho koncové hlásky a několika dalšími vlastnostmi. Přehled je rozdělen na substantiva pošpanělštěná, ta dále na substantiva končící na samohlásku a substantiva končící na souhlásku, na substantiva převzatá z cizích jazyků, a to z latiny a dále například z angličtiny nebo francouzštiny. Vlastní oddíly jsou zaměřeny na plurál kompozit, vlastních jmen a zkratek, zkratkových slov a symbolů.

Pro praktickou část práce byl využit jazykový korpus CREA, jehož prostřednictvím byla konfrontována předložená teorie s reálným užitím španělštiny. Cílem této analýzy bylo zjistit, jaké tvary substantiv mluvčí preferují, případně zda je možné vysledovat nějaké proměny v čase či v závislosti na původu mluvčích. Tato analýza byla zaměřena především na substantiva, u kterých se jednotlivé gramatiky rozcházejí, co se týče doporučených tvarů, nebo taková, která pro singulár nebo plurál mají více variant. Rozborem korpusu byla prokázána značná nejednotnost v použití problematických plurálových forem, jak ve Španělsku, tak v zemích Latinské Ameriky.

Klíčová slova: *španělština, substantiva, plurál*

9. BIBLIOGRAFIE

- ALARCOS LLORACH, Emilio (1994): *Gramática de la lengua española*, Madrid : Espasa-Calpe.
- BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid : Espasa Calpe.
- CANO AGUILAR, Rafael (2008): *El español a través del tiempo*. Madrid : Arco Libros.
- ČERMÁK, Petr (2002): Los préstamos a la luz del corpus CREA. In ESTÉBANEZ CALDERÓN, Demetrio (ed.). *El hispanismo en la República Checa III*. Praha : Filozofická fakulta UK a Ministerio de Asuntos Exteriores, 2002, s. 49-90.
- FERNÁNDEZ RAMÍREZ, Salvador (1985-1991): *Gramática española*. Madrid : Arco Libros.
- GARCÍA de DIEGO, VICENTE (1981): *Gramática histórica española*: Madrid : Gredos.
- GARCÍA YERBA, Valentín (2005): *El buen uso de las palabras*. Madrid : Gredos.
- GARCÍA, Serafina (2004): *Construir bien en español: la forma de las palabras*. Oviedo : Nobel.
- GÓMEZ TORREGO, LEONARDO (2002): *Gramática didáctica del español*. Madrid : Ediciones SM.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo (2007): *Hablar y escribir correctamente en español: gramática normativa del español actual*. Madrid : Arco Libros.
- GRIJELMO, Alex (2006): *La gramática descomplicada*. Madrid : Taurus.
- LAPESA, Rafael (1997): *Historia de la lengua española*. Madrid : Gredos.
- LORENZO, Emilio (1994): *El español de hoy, la lengua en ebullición*. Madrid : Gredos.
- MARCOS MARÍN, Francisco (1998): *Gramática española*. Madrid : Síntesis.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (1973): *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa-Calpe.

- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa.
- RODRÍGUEZ GUZMÁN, Juan Pedro (2005): *Gramática gráfica al juampedrino modo*. Barcelona : Carena.
- ROMERO GUALDA, María Victoria (1989): *El nombre: sustantivo y adjetivo*. Madrid : Arco Libros.
- SAN VICENTE, Félix (2001): *La lengua de los nuevos españoles*. Zaragoza : Libros Pórtico.
- SECO, Manuel (1989): *Gramática esencial del español*. Madrid : Espasa-Calpe.
- URRUTIA CÁRDENAS, Hernán (1988): *Esquema de morfosintaxis histórica del español*. Bilbao : Universidad de Deusto, 1988.
- ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr (2010): *Mluvnice současné španělštiny: Lingvisticky interpretační přístup*. Praha : Karolinum.
- ZAVADIL, Bohumil (1998): *Vývoj španělského jazyka*. Praha : Karolinum.

Elektronické zdroje:

- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA [online]. [cit. 2011-06-20]: *Diccionario de la lengua española*. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA [online]. [cit. 2011-06-20]: *Diccionario panhispánico de dudas*. Dostupné z: <<http://buscon.rae.es>>.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [online]. [cit. 2011-06-20]: *Corpus de referencia del español actual*. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>.